



2006 METŲ ISTORIJOS VALSTYBINIO BRANDOS EGZAMINO REZULTATŲ KOKYBINĖ ANALIZĖ

Saulius Jurkevičius, Jūratė Šačkutė

I. KOKYBINĖS ANALIZĖS TIKSLAI, UŽDAVINIAI, ŠALTINIAI

Istorijos valstybinio brandos egzamino rezultatų kokybinės analizės pagrindinis tikslas – įvertinti, kaip egzamino užduotis tikrino mokinių žinias, svarbiausių Pasaulio ir Lietuvos istorijos faktų, sąvokų, reiškinių, procesų supratimą, mokinių gebėjimą taikyti istorijos žinias dirbant su istoriniais šaltiniais ir kontūriniu žemėlapiu. Kokybine analize taip pat siekta išsiaiškinti, kokie užduoties klausimai reikalavo mokinių gebėjimo analizuoti ir vertinti. Remiantis egzamino rezultatų statistine analize užduoties atskiri klausimai aptarti dalykiniu ir metodiniu aspektu, pateiktas užduoties klausimų pasiskirstymas pagal sunkumą ir pagal tikrinamas žinias bei gebėjimus. Kokybinėje analizėje nurodytos tipiškos mokinių dalykinės klaidos, įvardyti pagrindiniai atskirų gebėjimų trūkumai bei pateikti siūlymai ir rekomendacijos mokiniams, mokytojams ir užduočių rengėjams.

Istorijos valstybinio brandos egzamino rezultatų kokybinės analizės uždaviniai:

- išanalizuoti visus egzamino užduoties klausimus dalykiniu ir metodiniu aspektu;
- nustatyti, kokias žinias ir gebėjimus tikrino kiekvienas užduoties klausimas;
- įvertinti turimas mokinių žinias bei nurodyti dažniausiai pasikartojančias dalykines klaidas;
- nustatyti, kokius gebėjimus turėjo parodyti mokiniai atlikdami užduotį;
- padaryti išvadas apie atskiras egzamino užduoties dalis ir visą užduotį;
- pateikti rekomendacijas mokiniams, mokytojams ir užduočių rengėjams;

Kokybinės analizės šaltiniai:

- 2006 m. istorijos valstybinio brandos egzamino užduoties statistinė analizė.
- Istorijos brandos egzamino programa. Vilnius, 2004.
- Kandidatų darbai, atsitiktinai atrinkti kokybinei analizei.
- 2005 m. istorijos valstybinio brandos egzamino statistinė ir kokybinė analizė.

II. MOKINIŲ ATSAKYMŲ ANALIZĖ

1. EGZAMINO UŽDUOTIES I DALIES VERTINIMAS

Istorijos valstybinio brandos egzamino užduoties I dalį – testą sudarė 30 klausimų. Kiekvienas klausimas turėjo keturis pasirenkamus atsakymo variantus, iš kurių vienas buvo teisingas. Teisingai atsakę į visus testo klausimus mokiniai galėjo surinkti 30 taškų. Užduoties I dalies klausimais buvo tikrinamos mokinių žinios iš Pasaulio ir Lietuvos istorijos bei politinio šiuolaikinės visuomenės gyvenimo supratimas. Testo klausimai tikrino:

- mokinių žinias iš įvairių istorinių laikotarpių bei gebėjimą išskirti jų svarbiausius ypatumus;
- gebėjimą sudėlioti istorinius įvykius chronologine seka;
- gebėjimą sieti Pasaulio ir Lietuvos istorinius įvykius;
- gebėjimą atpažinti istorinę asmenybę, jos valdymo laikotarpį bei išskirti jos veiklos ypatybes;
- gebėjimą atpažinti istorinius šaltinius ir šaltinio priėmimo laikmetį;
- istorijos ir politologijos kursuose vartojamų sąvokų supratimą;



- Europos politinio žemėlapiu teritorinių pokyčių supratimą;
- gebėjimą orientuotis, suprasti šiandienos politinio visuomenės gyvenimo aktualijas;
- 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos esminių nuostatų supratimą.

1 lentelė. I dalies klausimų (1–30) pasiskirstymas pagal sunkumą

Labai sunkūs (mažiau kaip 20 proc. sunkumo klausimai)	Sunkūs (20–40 proc. sunkumo klausimai)	Optimalūs (40–60 proc. sunkumo klausimai)	Lengvi (60–80 proc. sunkumo klausimai)	Labai lengvi (daugiau kaip 80 proc. sunkumo klausimai)
2, 30	1, 3, 5, 7, 10, 13, 17, 19, 21, 23, 25, 28	6, 11, 14, 15, 16, 18, 24, 26, 27, 29	4, 9, 20, 22	8, 12
Iš viso 2 (6,6 proc.)	Iš viso 12 (40 proc.)	Iš viso 10 (33,3 proc.)	Iš viso 4 (13,3 proc.)	Iš viso 2 (6,6 proc.)

Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad pirmojoje egzamino dalyje vyravo sunkūs ir optimalūs klausimai. Iš viso tokio tipo buvo 22 klausimai. Lengvų ir labai lengvų klausimų buvo 6, o 2 klausimai buvo labai sunkūs. Tai rodo, kad egzamino užduoties I dalyje buvo įvairaus sunkumo klausimų.

2 lentelė. I dalies klausimų (1–30) pasiskirstymas pagal atskirus istorinius laikotarpius

Senovė ir viduramžiai	Naujieji amžiai	Naujausioji istorija	Politinis šiuolaikinės visuomenės gyvenimas
6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 20	1, 2, 16, 17, 18, 19, 25, 26	5, 15, 27, 29, 30	3, 4, 7, 8, 21, 22, 23, 24, 28
Iš viso 8 (26,6 proc.)	Iš viso 8 (26,6 proc.)	Iš viso 5 (16,6 proc.)	Iš viso 9 (30 proc.)

Egzamino užduoties I dalies klausimai apėmė visus istorinius laikotarpius bei politinį šiuolaikinės visuomenės gyvenimą. Mažiausiai šioje egzamino užduoties dalyje buvo klausimų iš naujausiųjų amžių istorijos kurso. Kitiems istorijos laikotarpiams buvo skirta po vienodą skaičių klausimų. Kokybinėje analizėje I dalies klausimai aptariami pagal atskirus istorinius laikotarpius.

Senovės ir viduramžių laikotarpis

2 klausimas tikrino Renesanso epochos suvokimą. Mokiniai turėjo žinoti istorines asmenybes bei gebėti jas sieti su atitinkamu laikotarpiu. Klausimas mokiniams buvo labai sunkus. Į jį teisingai atsakė tik 19,50 proc. mokinių. Teisingai atsakyti į klausimą buvo sunku, nes atsakymo variantuose buvo nurodyta ne viena asmenybė, o trys istorinės asmenybės, gyvenusios skirtingose istorinėse epochose. Todėl reikėjo gerai žinoti tų asmenybių gyvenimo ir veiklos istorinius laikotarpius. 53,25 proc. mokinių klydo, nes nežinojo, kad atsakymo variante minimas Monteskjė yra ne Renesanso laikotarpio asmenybė, o Švietimo amžiaus. 15 proc. mokinių klydo, nes prie Renesanso laikotarpio asmenybių priskyrė Švietimo amžiaus veikėją Dž. Loką. 11,75 proc. mokinių, pasirinkdami pirmą atsakymo variantą, taip pat parodė, kad nežino Švietimo amžiaus asmenybių, nes manė, kad Ž. Ž. Ruso yra iš Renesanso epochos. Taigi klausimas parodė, kad visos mokinių klaidos atsirado dėl to, kad jie Švietimo amžiaus svarbiausius veikėjus priskiria Renesanso epochai.

6 klausimas tikrino mokinių žinias iš Lietuvos istorijos viduramžių laikotarpio. Reikėjo žinoti, kuriame mūšyje lietuviai kariavo su mongolais totoriais. Klausimas mokiniams buvo vidutinio sunkumo. 58,25 proc. mokinių teisingai atsakė, kad LDK kariuomenė su mongolais totoriais kovojo Vorsklos mūšyje. 22,75 proc. mokinių klydo nurodydami, kad kovota Oršos mūšyje. Šie mokiniai nežinojo, kad Oršos mūšyje LDK kariuomenė, vadovaujama K. Ostrogiškio, sutriuškino daugiau kaip du kartus didesnę Maskvos kariuomenę. 18 proc. mokinių taip pat klydo, nes nurodė, kad su mongolais LDK kariuomenė kovojo Durbės ir Saulės mūšiuose. Pastarųjų atsakymai parodė, kad jie labai silpnai žino LDK kovas su pagrindiniais XIII a. priešais.

9 klausimas taip pat tikrino mokinių žinias iš Lietuvos istorijos. Mokiniams reikėjo nurodyti, kas suteikė karaliaus titulą Mindaugui. Klausimas mokiniams buvo lengvas. 75,25 proc. atsakė teisingai, kad Mindaugą karūnavo Romos popiežius. Likusieji 25,75 proc. mokinių klydo nurodydami, kad Mindaugą karūnavo Bizantijos imperatorius, Lenkijos karalius, Šv. Romos imperijos imperatorius. Toks pasirinkimas rodo, kad mokiniai neturi



išsiugdę istorinio supratimo. Istoriniai faktai rodo, kad karūnacijos ceremoniją atlikdavo popiežius arba jo pasiuntiniai (Karolio Didžiojo, Napoleono I karūnacijos).

10 klausimas tikrino mokinių žinias iš Lietuvos istorijos. Mokiniai turėjo nurodyti, kas buvo nutarta 1392 m. Astravo sutartimi. Klausimo formuluotėje buvo nurodyta ir sutarties data, kuri turėjo padėti mokiniams pasirinkti teisingą atsakymą. XIV a. antroje pusėje LDK valdė Jogaila ir Vytautas. Tačiau klausimas mokiniams buvo sunkus. 32,5 proc. mokinių atsakė teisingai, kad po sutarties pasirašymo Vytautas liko Lenkijos vasalu. 46,5 proc. mokinių klydo nurodydami, kad Žemaitija iki Nevėžio atiduota kryžiuočiams. Jų pasirinkimą nulėmė tai, kad jie supainiojo Astravo sutartį su Salyno sutartimi. 20,75 proc. mokinių neteisingai nurodė, kad Skirgaila ir Švitrigaila tapo LDK valdovais.

11 klausimas tikrino mokinių žinias ir vaizdinį LDK teritorijos suvokimą. Šis klausimas reikalavo nurodyti, kas XV a. valdė Klaipėdos kraštą. Klausimas buvo vidutinio sunkumo. 49 proc. mokinių teisingai nurodė, kad XV a. Klaipėdos kraštas buvo valdomas Vokiečių ordino. 35,75 proc. mokinių nesiorientavo XV a. LDK sienų bei plotų erdvėje ir nurodė, kad Klaipėdos kraštas priklausė LDK. Mokiniai klydo, nes nežinojo, kad nuo 1422 m. Melno taikos Klaipėdos kraštas buvo atiduotas Vokiečių ordinui, o Žemaitija visiems laikams grįžo LDK.

12 klausimas tikrino mokinių gebėjimą nustatyti istorinį šaltinį. Pateikta ištrauka labai informatyvi, net nurodyta data. Dokumentas vienas iš svarbiausių Lietuvos istorijai – tai pirmas Lietuvos vardo paminėjimo atvejis rašytiniuose šaltiniuose. Todėl ir mokiniams klausimas buvo labai lengvas. 80,5 proc. mokinių atsakė teisingai, kad tai ištrauka iš Kvedlinburgo analų. 7,5 proc. mokinių rinkosi klaidingą atsakymą, kad tai ištrauka iš Tacito veikalo „Germanija“. Jie nežinojo šio svarbaus istorinio šaltinio turinio esmės. Šiame dokumente pirmą kartą paminėti aiškiai, o ne Lietuvos vardas. 7,50 proc. mokinių klydo, nes minėjo, kad tai ištrauka iš Livonijos kronikos. 1009 m. dar nebuvo rašoma Livonijos kronika, nes kalavijuočiai atsikėlė į lyvių žemes tik XIII a.

13 klausimas tikrino mokinių žinias ir suvokimą iš Lietuvos istorijos. Mokiniai turėjo nurodyti, kas galėjo steigti pirmąsias mokyklas Lietuvoje. Mokiniams klausimas buvo sunkus. 35 proc. mokinių teisingai nurodė, kad pirmąsias mokyklas steigė Katalikų bažnyčia. 44,25 proc. rinkosi klaidingą atsakymą, kad pirmąsias mokyklas steigė jėzuitai. Jėzuitai į Lietuvą atvyksta tik XVI a., o pirmosios mokyklos atsiranda Lietuvoje XIV a. Ši klydusių mokinių dalis nežinojo, kad Lietuvai priėmus krikštą atsirado ir pirmosios katalikiškos mokyimo įstaigos.

14 klausimas tikrino, kaip mokiniai geba orientuotis XIV a. LDK istorijos įvykiuose ir kaip geba juos chronologiškai sieti. Klausimas buvo optimalaus sunkumo. 59 proc. mokinių atsakė teisingai, kad XIV a. pabaigoje LDK Vilniaus miestui buvo suteikta Magdeburgo teisė. 15,25 proc. mokinių klydo, nes nurodė neteisingą atsakymą, kad įvykdyta didžiojo kunigaikščio valdose Valakų reforma. Jie nežinojo, kad Valakų reforma buvo vykdoma XVI a., valdant Žygimantui Augustui. 13,75 proc. mokinių klydo neteisingai nurodydami, kad įkurta Žemaitijos vyskupystė. Tai buvo padaryta po Žemaitijos krikšto 1418 m. 0,25 proc. mokinių iš viso neatsakė į šį klausimą.

20 klausimas tikrino mokinių žinias iš senovės istorijos laikotarpio ir reikalavo nurodyti, kurioje tautoje anksčiausiai paplito monoteistinė religija. Mokiniai turėjo suvokti monoteistinės religijos sąvokos prasmę ir žinoti svarbiausių monoteistinių religijų atsiradimo chronologiją. Klausimas buvo lengvas. 68 proc. mokinių į jį atsakė teisingai nurodydami, kad monoteistinė religija anksčiausiai paplito tarp žydų. 12,75 proc. klaidingai minėjo, kad monoteistinė religija anksčiausiai paplito tarp arabų. Šie mokiniai nežino religijų atsiradimo chronologinės sekos ir pačią jauniausią pasaulio religiją palaikė seniausia. 10,25 proc. mokinių rinkosi taip pat klaidingą atsakymą, kad anksčiausiai monoteistinė religija paplito tarp šumerų. Mokinius galėjo klaidinti tai, kad šumerų civilizacija yra seniausia pasaulyje.

Naujųjų amžių laikotarpis

16 klausimas tikrino, kaip mokiniai žino Lietuvos istorijos Rusijos carų valdymo laikotarpį, kaip suvokia to meto lietuvių tautos politinius siekius. Mokiniai turėjo žinoti, kokie nutarimai buvo priimti Didžiajame Vilniaus Seime. 40 proc. mokinių teisingai nurodė, kad siekta įtvirtinti lietuvių kalbos vartojimą mokyklose. 29,75 proc. mokinių klydo nurodydami, kad siekta atkurti Abiejų Tautų Respubliką. Šie mokiniai klydo, nes sumaišė XIX a. ir XX a. lietuvių tautos politinius siekius. 17,5 proc. mokinių taip pat klydo, nes manė, kad reikalauta spaudos draudimo panaikinimo. Jie klydo, nes neteisingai suvokė šį atsakymo variantą, kadangi apskritai spauda Lietuvoje nebuvo uždrausta. Draudžiama buvo tik lietuviška spauda. 12,5 proc. mokinių nurodė, kad siekta glaudesnio bendradarbiavimo su vokiečiais. Šie mokiniai nežino ir nesiorientuoja Lietuvos valstybės raidos etapuose. Vokiečiai Lietuvą okupavo tik per I pasaulinį karą, o ne 1905 metais, kai buvo sušauktas Didysis Vilniaus seimas.



17 klausimas tikrino mokinių žinias ir suvokimą iš visuotinės istorijos kurso, Napoleono epochos. Mokiniai turėjo nurodyti, kas buvo padaryta Napoleono valdymo metais Prancūzijoje. Klausimas nereikalavo detaliai žinoti, ką ir kada padarė Napoleonas, bet buvo siekiama išsiaiškinti, ar mokiniai suvokia, kad Napoleono valdymas Prancūzijoje buvo diktatūra. Klausimas mokiniams buvo sunkus. Tik 20,25 proc. mokinių nurodė, kad Napoleonas apribojo piliečių laisves ir teises. 35,25 proc. mokinių nurodė, kad Napoleonas panaikino monarchinį valdymą. Šie mokiniai nežinojo, kad Napoleonas buvo karūnuotas Prancūzijos imperatoriumi. 26,75 proc. mokinių taip pat klydo, nes nurodė, kad Napoleonas grąžino luomines privilegijas. Šie mokiniai nežino ne tik Napoleono valdymo esmės, bet ir Prancūzijos Didžiosios revoliucijos, kuri panaikino luomines privilegijas, esmės.

18 klausimas taip pat buvo iš Napoleono valdymo laikotarpio. Klausimas tikrino, ar mokiniai žino prancūzmečio ypatybes Lietuvoje. Klausimas mokiniams buvo optimalaus sunkumo. 52 proc. mokinių teisingai atsakė, kad Lietuvoje įkurta LDK laikinoji komisija. 21,25 proc. mokinių klydo, nes nurodė, kad Lietuvoje buvo sulyngintos visų luomų teisės. Šie mokiniai nežinojo, kad Napoleonas nesiėmė esminių reformų LDK. 15,5 proc. mokinių neteisingai nurodė, kad Napoleonas Lietuvoje panaikino baudžiavą. Jie klydo dėl to, kad nežinojo, jog baudžiava buvo panaikinta tik Užnemunėje. Ši Lietuvos teritorija Napoleono viešpatavimo laikais įėjo į jo sukurtos Varšuvos kunigaikštystės sudėtį. Kita Lietuvos teritorija priklausė Rusijai ir ten Napoleonas baudžios nepanaikino. 11,25 proc. mokinių klydo nurodant, kad Napoleonas uždarė Vilniaus universitetą. Šie mokiniai nežinojo, kad Vilniaus universitetas buvo uždarytas daug vėliau, t. y. 1832 m., Rusijos carų valdymo laikotarpiu.

19 klausimas tikrino mokinių žinias iš Pasaulio ir Lietuvos istorijos bei gebėjimą chronologiškai sudėlioti istorinius įvykius. Klausimas buvo sunkus. Tik 39,75 proc. mokinių žino ir geba teisingai sudėlioti istorinius įvykius. 41 proc. mokinių klydo, nes nežinojo, kad ATR konstitucija priimta vėliau nei Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija Prancūzijoje. Mokiniai nežinojo ir nesugebėjo sieti istorinių įvykių, vykstančių Pasulyje ir Lietuvoje. Į šį klausimą 0,75 proc. mokinių visai neatsakė.

25 klausimas tikrino mokinių žinias iš Lietuvos istorijos ATR laikų. Reikėjo nurodyti, ką nutarė ATR Ketverių metų seimas. Klausimas buvo sunkus, nes reikalavo gana gilaus Lietuvos istorijos žinojimo. Mokiniai turėjo gerai orientuotis, kokia buvo politinė situacija ATR žlugimo pabaigoje ir ką mėgino padaryti bajorija per Ketverių metų seimą, kad išgelbėtų bendrą Lenkijos ir Lietuvos valstybę nuo žlugimo. Tik 26,75 proc. mokinių teisingai nurodė, kad miestiečiams buvo leista užimti valstybines tarnybas. 33,75 proc. mokinių klydo manydami, kad bajorai buvo atleisti nuo valstybinių mokesčių. Mokiniai klydo, nes rėmėsi logika. Kadangi ATR valstybėje viešpatavo bajorija, tai manė, kad jai ir buvo sudarytos geresnės gyvenimo sąlygos. Bet jie neįvertino istorinio laikotarpio, kad ATR Ketverių metų seimas vyko jau Respublikos žlugimo pabaigoje ir visi privilegijuoti luomai valstybėje buvo apmokestinami, nes reikėjo lėšų valstybės gynybai. 29,25 proc. klydo, nes manė, kad valstiečiams buvo suteikta asmens laisvė. Šie mokiniai nežinojo, kad baudžiava Lietuvoje buvo panaikinta ne ATR laikais, o 1861 m. Rusijos carų valdymo laikotarpiu. Į šį klausimą 0,50 proc. mokinių nepateikė jokio atsakymo varianto.

26 klausimas reikalavo išskirti vieną iš 1830–1831 m. sukilimo padarinių. Mokiniai turėjo žinoti, kad lietuvių raštija lotyniškais rašmenimis buvo uždrausta ne po 1830–1831 m., bet po 1863–1864 m. sukilimo. Tai nuolat besikartojanti mokinių klaida, kai maišomi šių dviejų sukilimų padariniai. Aiškinant Rusijos carų politiką ir pasipriešinimą jai, reikėtų daugiau dėmesio skirti šių sukilimų padariniams, palyginti juos. 15 proc. mokinių rinkosi klaidingą atsakymą, kad po 1830–1831 m. sukilimo buvo panaikinta valstiečių baudžiavinė priklausomybė. Šis įvykis siejasi su viena iš 1863–1864 m. sukilimo priežasčių. Jeigu mokinys žino, kad baudžiava buvo panaikinta 1861 m., o jos panaikinimo sąlygomis dauguma valstiečių buvo nepatenkinti, pasirinkti teisingą atsakymą buvo nesunku. Du pateikti neteisingi atsakymai reikalavo žinoti esminius dviejų sukilimų skirtumus. Trečiasis neteisingas atsakymas buvo susijęs su Edukacinės komisijos veikla. Ši komisija buvo įkurta 1773 m., o jos funkcijas 1803 m. galutinai perėmė Vilniaus imperatoriškasis universitetas. Be to, Edukacinė komisija realiai veikė tik XVIII amžiuje, todėl sieti jos veiklą su XIX a. yra didelė klaida. Mokiniai turi suprasti, kad po 1795 m. Lietuvos prijungimo prie Rusijos imperijos jokios savarakiškos švietimo politikos lietuviai vykdyti negalėjo. Teisingą atsakymą, kad buvo panaikintas Lietuvos Statuto galiojimas, pasirinko 49,75 proc. mokinių. Šis faktas akcentuojamas istorijos vadovėliuose, pabrėžiant, kad Lietuva buvo visapusiškai integruojama į Rusijos imperiją. Be to, Lietuvos statutai įeina į mokyklinio brandos egzamino turinį. Jų priėmimo ir galiojimo laikas siejasi į vieningą visumą.



Naujausiųjų amžių laikotarpis

5 klausimas buvo skirtas patikrinti ne tik mokinių pagrindines žinias, tačiau ir įvykių supratimą bei gebėjimą taikyti žinias. Mokiniai turėjo nurodyti, kuris politikas atėjo į valdžią perversmo būdu. Teisingą atsakymą, kad į valdžią perversmo būdu atėjo Napoleonas I, pasirinko 35 proc. mokinių. Tai rodo, kad daugumai mokinių šis klausimas buvo sunkus. Nors alternatyvos, pateiktos šalia Napoleono I, kiekvienam mokiniui yra gerai žinomos: A. Hitleris, B. Musolinis ir O. fon Bismarkas, ketvirtadalis mokinių kaip teisingą atsakymą pasirinko A. Hitlerį. Šis neteisingas pasirinkimas rodo, kad dalis mokinių apskritai nežino arba nesupranta to meto Vokietijos istorijos. Kaip rodo darbo su šaltiniais 45 klausimo statistika, net 95 proc. mokinių gebėjo atskirti karikatūroje ir A. Hitlerį, ir J. Staliną. Taigi galima konstatuoti, kad didžiausia problema daliai mokinių yra ne žinios, o gebėjimas žinias taikyti ir suprasti istoriją. Su B. Musolinio pasirinkimu irgi panaši problema. Sunku patikėti, kad abiturientas nežinotų Italijos fašistų lyderio pavardės. Tačiau 34,5 proc. mokinių nurodė, kad B. Musolinis į valdžią atėjo perversmo būdu. Tai rodo, kad mokiniai stokoja Italijos politinės raidos suvokimo ir gebėjimo suprasti esminius visuomenės politinės raidos ypatumus. Nors Italijos fašistai ir organizavo žygį į Romą, tačiau jiems nereikėjo užgrobti valdžios, nes karalius Viktoras Emanuelis III paskyrė Musolinį vyriausybės vadovu. Tai akivaizdžiai rodo, kad dučė valdžią paėmė teisėtu būdu su karaliaus pritarimu. Šie neteisingi mokinių pasirinkimai liudija ne žinių trūkumą, bet gebėjimų taikyti žinias. Ir tik nedidelė dalis, t. y. 5,25 proc., mokinių pasirinko O. fon Bismarką, kurio politinei veiklai per istorijos pamokas nėra skiriama daugiau dėmesio nei A. Hitlerio ar B. Musolinio veiklai. Šis klausimas simptomiškai rodo, kad mokiniams trūksta ne žinių, bet gebėjimo jas taikyti.

15 klausimas reikalavo taikyti žinias ir parodyti supratimą apie N. Chruščiovo valdymo metus. Teisingą atsakymą, kad N. Chruščiovo valdymo metais buvo nuslopintas sukilimas Vengrijoje, pasirinko 45 proc. mokinių. Šis faktas SSRS istorijos ir tarptautinės užsienio politikos supratimui yra labai svarbus, nes įvykiai Vengrijoje akivaizdžiai atskleidė sovietinio režimo prigimtį ir esmę. Šiais metais sukako 50 metų nuo šio sukilimo pradžios. Tačiau net pusė mokinių negalėjo nurodyti teisingo atsakymo. 17,25 proc. mokinių pasirinko atsakymą, kad SSRS tuo metu buvo apribota komunistų partijos veikla, o 25,75 proc. nurodė, kad buvo nustota persekioti disidentus. Šie mokinių pasirinkimai rodo, kad jie nesupranta esminių sovietinio laikotarpio požymių. Neteisingi atsakymai reikalavo ne konkrečių žinių, bet supratimo apie to meto laikotarpį. Net 43 proc. mokinių nesupranta esminių to laikotarpio bruožų. Tik 12 proc. kaip neteisingą atsakymą nurodė, kad N. Chruščiovo valdymo metais buvo pasirašytas Helsinkio baigiamasis aktas. Šis neteisingas atsakymas tiesiogiai reikalavo daugiau žinių nei supratimo. Remiantis šio klausimo statistika galima konstatuoti, kad žinios nebuvo kliūtis, kuri būtų akivaizdžiai trukdžiusi atsakyti į šį klausimą. Tačiau mokinių pasirinkimai rodo, kad jiems buvo sunkiau parodyti supratimą nei žinias.

27 klausimas buvo skirtas Lietuvos istorijai ir iš dalies siejosi su 15 klausimo vienu iš atsakymų, kuriame buvo reikalaujama žinoti Helsinkio baigiamąjį aktą. 15 klausimo statistika liudija, kad dauguma mokinių žino šį faktą ir nesieja jo su N. Chruščiovo valdymo laikotarpiu. Tačiau 27 klausimo statistika rodo, kad šio akto turinį supranta 52,25 proc. mokinių. Net 27,75 proc. mokinių nurodė, kad Lietuvos Helsinkio grupė rėmė ginkluotą pasipriešinimą prieš sovietinę okupaciją, nors ginkluotas pasipriešinimas Lietuvoje jau seniai buvo pasibaigęs. Galima teigti, kad mokiniai nesieja Lietuvos istorijos žinių su visuotinės istorijos žiniomis arba nežino, kokie esminiai tikslai buvo iškelti Helsinkio akte. 12 proc. mokinių neteisingai nurodė, kad Helsinkio grupė organizavo „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ leidimą. Beveik kiekviename istorijos egzamine yra klausimų, susijusių su „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“ ir atrodytų, kad mokiniai turėtų gerai žinoti šio leidinio atsiradimo istoriją ir tikslus. Tačiau statistika rodo, kad reikėtų nuolat mokiniams akcentuoti esminius rezistencijos momentus, pabrėžiant pagrindinius faktus iš to laikotarpio. Ir tik 7,75 proc. mokinių Helsinkio grupę sieja su M. Gorbačiovo viešumo ir pertvarkos politika. Šio klausimo statistika liudija, kad mokiniams trūksta ir žinių, ir supratimo.

29 klausimas reikalavo nurodyti, kad Lietuva Antrojo pasaulinio karo išvakarėse užsienio politikoje deklaravo neutralitetą. Teisingai į šį klausimą atsakė pusė mokinių. Net 40,5 proc. mokinių nurodė, kad karo išvakarėse Lietuva buvo įjungta į Sovietų Sąjungos sudėtį. Tai rodo, kad daug mokinių negalėjo susieti dviejų esminių faktų – Antrojo pasaulinio karo pradžios ir Lietuvos įjungimo į Sovietų Sąjungą. Galima konstatuoti, kad neįdėmiai buvo perskaitytas klausimas arba stokota elementariausių gebėjimų. Būtų nekorektiška teigti, kad mokiniai nežino svarbiausių istorijos faktų. Tik 3 proc. mokinių pasirinko atsakymą, kad Lietuva buvo pašalinta iš Tautų Sąjungos, ir 6,5 proc. pasirinko atsakymą, kad Lietuva tapo Lenkijos sąjungininke. Taigi galima teigti, kad iš esmės funkcionavo tik du atsakymai, t. y. vienas teisingas, o kitas neteisingas.

30 klausimas iš egzamino užduoties I dalies mokiniams buvo sunkiausias. Tik 18 proc. mokinių gebėjo nurodyti, kad Vilniaus universitetą XX a. uždarė nacių okupacinė administracija. Net 51,25 proc. mokinių nurodė,



kad universitetą uždarė Sovietų okupacinė valdžia. Tokio fakto, kad Sovietų valdžia būtų uždariusi universitetą, istorijoje nėra. Todėl šis mokinių pasirinkimas yra netikėtas ir sunkiai paaiškinamas. Klaidinti mokinius galėjo neteisingas atsakymas, kad universitetą uždarė carinė Rusijos valdžia. Tai realus istorinis faktas, tačiau susijęs ne su XX a., bet su XIX a. įvykiais. Šį neteisingą atsakymą pasirinko 23 proc. mokinių. Neteisingą atsakymą, kad Vilniaus universitetą uždarė Lenkijos valdžia, rinkosi tik 7,5 proc. mokinių. Tokio fakto, kad lenkai būtų uždarę Vilniaus universitetą, taip pat nėra. Šį mokinių pasirinkimą galima traktuoti kaip spėjimą. Užduoties klausimas reikalavo žinoti svarbų istorinį įvykį, kuris yra aptariamas ne tik per istorijos, bet ir per literatūros pamokas. B. Sruogos kūrinys „Dievų miškas“ žinomas kiekvienam mokiniui. Kodėl lietuvių inteligentijos atstovai atsidūrė Štuthofio koncentracijos stovykloje, yra aiškinama ne tik per istorijos, bet ir per literatūros pamokas. Mokiniai turėjo galimybę pritaikyti savo žinias, įgytas ne tik per istorijos pamokas. Tačiau tai padaryti daugumai mokinių nepavyko. Neturėjo jų klaidinti ir klausimo formulotė. Ji yra aiški ir suprantama. Šis klausimas akivaizdžiai iliustruoja, kad vien žinių, norint atsakyti į tokio tipo klausimą, neužtenka.

Politinis šiuolaikinės visuomenės gyvenimas

3 klausimas reikalavo nurodyti, kaip vadinamas nuolatinis diplomatinis Vatikano atstovas užsienio valstybėje. Klausimas buvo sunkus, nes teisingai atsakė tik 37 proc. mokinių. Daugiausiai mokinius klaidino neteisingas atsakymas *konsulas*. Šį atsakymą pasirinko 33,25 proc. mokinių. Taip pat 22,5 proc. mokinių nuncijų maišė su atašė. Mažiausiai mokinius klaidino pateiktas neteisingas atsakymo variantas *magistras*. Jį rinkosi tik 7,25 proc. mokinių. Istorijos pamokose nuncijaus sąvoka vartojama rečiau ir mokiniai galėjo jos neįsiminti. Nors šios sąvokos aiškinimas yra pateiktas G. Vitkaus „Politologijos“ vadovėlyje. Teisingą atsakymą buvo galima pasirinkti pritaikius ir turimas žinias, ir įgytus istorinius gebėjimus. Konsulo ir magistro sąvokos yra dažnai vartojamos per istorijos pamokas ir mokiniai turėtų gerai jas žinoti. Plačiai vartojama ir atašė sąvoka tiek per istorijos, tiek per politologijos pamokas. Mokinyse, sujungęs turimas žinias ir gebėjimus, galėjo nesunkiai pasirinkti teisingą atsakymą.

4 klausimas reikalavo žinoti pagrindinių politinių doktrinų vertybes. Kad socialinė lygybė ir teisingumas yra būdingas socializmui, nurodė net 71,25 proc. mokinių. Klausimas buvo lengvas ir daugumai mokinių nekėlė problemų. 21,75 proc. mokinių šias vertybes bandė susieti su liberalizmu. Šis nedidelis procentas mokinių greičiausiai apskritai nežinojo esminių politinių doktrinų vertybių ir bandė atsakyti spėjimo būdu. Liberalizmo siejimas su socialine lygybe rodo, kad visiškai nesuprasta šios doktrinos esmė. Neteisingsus atsakymus *konservatizmas* ir *makiavelizmas* rinkosi atitinkamai 4,5 ir 2,5 proc. mokinių. Tai rodo, kad šie atsakymo variantai funkcionavo labai prastai. Be to, prasta ir šio klausimo skiriamoji geba. Šis parametras rodo, kad klausimas blogai skyrė geriausius ir blogiausius kandidatus.

7 klausimas reikalavo žinoti ir suprasti pagrindinius 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos teiginius. Teisingą atsakymą, kad vaikų pareiga – gerbti tėvus, globoti juos senatvėje ir tausoti jų palikimą, pasirinko tik 33,75 proc. mokinių. Šis Konstitucijos teiginys daugumai mokinių buvo nežinomas. Klausimas tikrino ne tik žinias, bet ir mokinių vertybinių nuostatų supratimą. Be to, ši konstitucijos nuostata tiesiogiai siejasi ir su ketvirtuoju Dekalogo įsakymu. Net 44 proc. mokinių rinkosi neteisingą atsakymą, kad Lietuvoje valstybine religija pripažįstama krikščionybė. Šis pasirinkimas rodo mokinių supratimo, o ne žinių stoką. 17,25 proc. mokinių taip pat pasirinko neteisingą atsakymą, kad Lietuvoje valstybė gali monopolizuoti masines informacijos priemones. Tai rodo ne tik žinių trūkumą, bet ir elementarių demokratinių vertybių nesupratimą. Norint pasirinkti teisingą atsakymą, reikėjo suvokti šiandieninės Lietuvos politinę santvarką bei pagrindines vertybes, kurias įtvirtino Lietuvos Respublikos Konstitucija. Neteisingas atsakymas, kad valstybė nepripažįsta bažnytinės teisės registracijos, buvo nefunkcionalus, nes jį pasirinko tik 4,75 proc. mokinių. Taigi galima teigti, kad šis klausimas reikalavo daugiau supratimo nei konkrečių žinių.

8 klausimas, kaip ir 7-asis, reikalavo žinoti ir suprasti pagrindinius 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos teiginius. Be to, šis klausimas iš egzamino I dalies mokiniams buvo lengviausias. Net 88,75 proc. mokinių nurodė teisingą atsakymą, kad darbuotojai, gindami savo ekonominius ir socialinius interesus, turi teisę streikuoti. Trys neteisingi atsakymai funkcionavo tik formaliai. Juos pasirinko 11 proc. mokinių. Remiantis šio klausimo rezultatais būtų galima teigti, kad pagrindines teises, kurias įtvirtina Lietuvos Respublikos Konstitucija, mokiniai suvokia. Jie žino, kad piliečiai gindami savo interesus gali streikuoti, taip pat gali kritikuoti valdžios sprendimus, kurti profesines sąjungas bei turėti visas teises visuomenėje, nesvarbu, kokia žmogaus socialinė padėtis.



Apibendrinant 7-ąjį ir 8-ąjį klausimus galima teigti, kad teisės, kurios yra deklaruojamos 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, mokiniai supranta, tačiau vertybines nuostatas suvokia sunkiau. Aptariant pamokose Konstituciją, reikėtų tam skirti daugiau dėmesio.

21 klausimas reikalavo suvokti autoritarinio valdymo esminius bruožus. Mokiniai turėjo nurodyti, kad autoritarinio valdymo metu valdžia leidžia veikti nepolitinėms organizacijoms. Teisingą atsakymą pasirinko 34,25 proc. mokinių ir tai rodo, kad klausimas buvo sunkus. Iš esmės klausimas reikalavo daugiau supratimo nei konkrečių žinių. Mokinys turėjo išskirti, kas būdinga autoritariniam valdymui. Be to, buvo galima pritaikyti turimas žinias apie autoritarinį valdymą konkrečios valstybės pavyzdžiu. Pasirinkti teisingą atsakymą buvo galima pateiktus teiginius pritaikius Lietuvos autoritariniam režimui, kuris buvo įvestas po 1926 m. valstybės perversmo. A. Smetonos valdymo metu valstybė nevykdė prievartinės ūkio nacionalizacijos, valdžios institucijos nebuvo atskaitingos piliečiams, egzistavo informavimo priemonių kontrolė, tačiau valdžia leido veikti nepolitinėms organizacijoms. Pritaikius turimas žinias buvo galima nesunkiai pasirinkti teisingą atsakymą. Tačiau taikyti žinias, kaip rodo daugelis atsakymų, mokiniams sunkiai sekasi.

22 klausimas tikrino sąvokos *cenzas* supratimą. 70 proc. mokinių teisingai nurodė, kad tai yra būtina sąlyga dalyvauti rinkimuose. 16,25 proc. mokinių nurodė neteisingą atsakymą, kad tai rinkimų sistema, grindžiama daugumos principu. Tik 4,5 proc. mokinių pasirinko neteisingą atsakymą, kad cenzas – tai išimtinė prezidento teisė atšaukti rinkimus. 9,25 proc. mokinių nurodė, kad cenzas – privalomas piliečių surašymas prieš rinkimus. Galima konstatuoti, kad dauguma mokinių žinojo ir suprato esminę istorinę ir politologinę sąvoką.

23 klausimas reikalavo įvardyti sąvoką, kuri apibrėžia valstybės aukščiausios valdymo institucijos aktą, kuriuo tvirtinama tarpvalstybinė sutartis. Teisingą atsakymą, kad tai yra ratifikacija, nurodė tik 30,75 proc. mokinių. Ratifikacijos sąvoka mokant istorijos ir politologijos vartojama dažnai. Be to, ši sąvoka nuolat vartojama ir šiandieniniame Lietuvos politiniame gyvenime. Visos kitos sąvokos taip pat turėjo būti gerai žinomos mokiniams. Ir interpeliacija, ir nota, ir paktas – tai nuolat vartojamos sąvokos ir pamokose, ir viešajame šiandieniniame politiniame gyvenime. Labiausiai mokiniai ratifikaciją maišė su sąvoka *nota*, kurią pasirinko net 52,75 proc. mokinių. 12,5 proc. mokinių ratifikaciją susiejo su paktu ir tik 4 proc. ratifikaciją siejo su interpeliacija. Šis klausimas rodo, kad didelė dalis mokinių nesupranta dažnai vartojamų sąvokų turinio, maišo nuolat vartojamas sąvokas (ratifikacija, nota, paktas).

24 klausimas, kaip 7-asis ir 8-asis, reikalavo žinoti ir suprasti pagrindinius 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos teiginius. 49 proc. mokinių pasirinko teisingą atsakymą, kad įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką. Tačiau net 30,25 proc. mokinių nurodė, kad Katalikų bažnyčia paskelbta valstybine religija Lietuvoje. Ši klaida tampa simptomiška, nes nuolat kartojasi mokinių atsakymuose. 16 proc. mokinių nurodė, kad aukštosios mokykloms negali būti suteikta autonomija. Norint atmesti šį atsakymą kaip neteisingą, reikėjo bent truputį domėtis Lietuvos politiniu gyvenimu. Juk nuolat kalbama apie aukštųjų mokyklų autonomiją. Atsakymas, kad tautinėms bendrijoms valstybė negali teikti paramos, funkcionavo silpnai. Tik 4,25 proc. mokinių rinkosi šį neteisingą atsakymą. Galima konstatuoti, kad šis klausimas tikrino ne tiek žinias, kiek supratimą apie šių dienų Lietuvos politinį gyvenimą.

28 klausimas reikalavo parodyti supratimą apie šių dienų Lietuvos valstybėje vykstančius politinius procesus. Šiandieniniame Lietuvos politiniame gyvenime nuolat kalbama apie emigraciją iš Lietuvos. Šis reiškinys įgauna vis didesnę mastą ir daro mūsų kraštui neatitaisomą žalą. Tik 37 proc. mokinių sugebėjo nurodyti, kad 1990 m. atkurtoje Lietuvos valstybėje yra nevaržoma emigracija. Net 31 proc. mokinių nurodė, kad šių dienų Lietuvoje įsigalėjo planinė ekonomika, 26 proc. nurodė, kad Lietuvoje sustabdyta privatizacija, o 5,5 proc. mokinių įsitikinę, kad Lietuvoje išgyvendinta korupcija. Šis klausimas reikalavo žinoti sąvokas *planinė ekonomika*, *korupcija*, *privatizacija* ir *emigracija* bei gebėti jas susieti su šių dienų Lietuvos politiniu gyvenimu. Buvo siekiama patikrinti mokinių gebėjimą taikyti esmines žinias konkrečioje užduotyje. Galima teigti, kad mokiniai blogai žino pagrindines sąvokas ir nesugeba jų taikyti. Mokytojams pamokose reikėtų daugiau dėmesio skirti istorinių žinių taikymui bei gebėjimų ugdymui.

Išvados

Statistinis sunkumo koeficientas (48,85 proc.) leidžia teigti, kad užduoties I dalies klausimai buvo vidutinio sunkumo. Skiriamoji geba (38,67 proc.) rodo, kad šios dalies klausimai prastai skyrė geriausius ir blogiausius egzaminą laikiusius mokinius. Pusė klausimų tikrino mokinių žinias, pusė – supratimą. Klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais nereikalavo detalių faktų ar įvykių žinojimo. Jie buvo orientuoti į esminį istorinių



laikotarpių supratimą. Mokiniai turėjo žinoti pagrindinius istorinius įvykius ir sąvokas bei gebėti taikyti turimas žinias. Be to, reikėjo gebėti skirti pagrindinius atskirų laikotarpių požymius ir ypatybes. Statistika rodo, kad didelė dalis mokinių stokoja ir žinių, ir supratimo. Klausimų skiriamoji geba liudija, kad žinios ne visada padėjo atsakyti į klausimus, kurie reikalauja supratimo. Taip pat dalis mokinių neturi supratimo apie esminius istorinius įvykius ir istorijos laikotarpius.

Taigi galima teigti, kad egzamino užduoties I dalis iš esmės tikrino mokinių gebėjimą taikyti turimas žinias.

3 lentelė. I dalies klausimų, skirtų atskiriems istoriniams laikotarpiams, pasiskirstymas pagal sunkumą

Senovė ir viduramžiai	Naujieji amžiai	Naujausioji istorija	Politinis šiuolaikinės visuomenės gyvenimas
57,18 proc.	35,28 proc.	40 proc.	51,88 proc.

Lengviausi mokiniams buvo klausimai iš senovės ir vidurinių amžių istorijos. Sunkiausiai mokiniams sekėsi atsakyti į klausimus iš naujųjų amžių istorijos. Sunkūs buvo ir 5 klausimai, skirti naujausiųjų amžių istorijai. Nesudėtingi mokiniams buvo klausimai, skirti politiniam šiuolaikinės visuomenės gyvenimui.

Užduoties I dalies klausimų analizė parodė, kad dalis mokinių:

- nesupranta pagrindinių istorinių sąvokų;
- nežino pagrindinių istorinių laikotarpių įvykių ir faktų, neskiria jų požymių ir ypatybių;
- negeba sieti esminių istorijos laikotarpių į vieningą chronologinę visumą;
- stokoja elementaraus istorijos proceso suvokimo;
- paviršutiniškai žino 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindines nuostatas;
- nesuvokia politinio šiuolaikinės visuomenės gyvenimo ypatybių.

2. EGZAMINO UŽDUOTIES II DALIES VERTINIMAS

Užduoties 31–44 klausimai tikrino mokinių žinias, supratimą ir gebėjimą dirbti su kontūrinium žemėlapiu. Mokiniams buvo pateikti du apžvalginiai Europos erdvę atspindintys kontūriniai žemėlapiai. Vienas žemėlapis buvo skirtas Europai po Napoleono karų, Vienos kongreso, kitas – Europos valstybėms po Italijos ir Vokietijos susivienijimo prieš I pasaulinį karą. Iš viso užduotį sudarė 14 klausimų. Teisingai atsakę į visus klausimus mokiniai galėjo surinkti 17 taškų. Vienas užduoties klausimas buvo įvertintas 3 taškais, du klausimai – po 2 taškus, vienuolika klausimų įvertinti po 1 tašką.

4 lentelė. 31–44 klausimų pasiskirstymas pagal tikrinamas žinias ir gebėjimus

Žinios ir supratimas	Žinių taikymas, gebėjimas analizuoti ir vertinti
32, 34, 35, 40, 41, 44	31, 33, 36, 37, 38, 39, 42, 43
Iš viso 6 (42,8 proc.)	Iš viso 8 (57,1 proc.)

Analizuodami abu kontūrinius žemėlapius, remdamiesi juose pavaizduota erdve, valstybių sienomis, pažymėtais sutartiniais ženklais ir žiniomis mokiniai turėjo gebėti:

- atpažinti žemėlapiuose vaizduojamą laikotarpį ir nusakyti, po kurių istorinių įvykių, procesų susidarė valstybių sienos – 31, 40, 44 kl.;
- atpažinti ir pažymėti sutartiniais skaičiais žemėlapiuose vaizduojamas valstybes – 32, 33, 34, 35, 39, 42, 43 kl.;
- paaiškinti sutartinių ženklų prasmę – 36 kl.;
- nurodyti valstybių priklausomybės statusą – 37, 41, 42, 43 kl.;
- paaiškinti, kaip ir kodėl kito valstybių sienos ir plotai skirtingais istorijos laikotarpiais – 38, 40 kl.



5 lentelė. 31–44 klausimų pasiskirstymas pagal sunkumą

Labai sunkūs (mažiau kaip 20 proc. sunkumo klausimai)	Sunkūs (20–40 proc. sunkumo klausimai)	Optimalūs (40–60 proc. sunkumo klausimai)	Lengvi (60–80 proc. sunkumo klausimai)	Labai lengvi (daugiau kaip 80 proc. sunkumo klausimai)
	31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 40	33, 39, 43, 44	42	41
Iš viso 0	Iš viso 8 (57,14 proc.)	Iš viso 4 (28,57 proc.)	Iš viso 1 (7,14 proc.)	Iš viso 1 (7,14 proc.)

Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad labai sunkių klausimų mokiniams nebuvo. Vyravo sunkūs klausimai, jų buvo 8. Optimalių klausimų buvo 4. Tik 2 klausimai buvo lengvi ir labai lengvi mokiniams. Klausimų skiriamoji geba buvo labai gera – 61,3 proc. Šios užduoties dalies klausimai gerai išskyrė geriausius ir blogiausius mokinius.

31 klausimas tikrina mokinių gebėjimą iš kontūriniuose žemėlapiuose vaizduojamų valstybių sienų nustatyti, po kokių istorinių įvykių susiformavo tokios valstybių sienos. 21,5 proc. mokinių teisingai sugebėjo nurodyti, kad tokios valstybių sienos susidarė po Napoleono karų ir po Italijos bei Vokietijos suvienijimo. 33,5 proc. mokinių klydo, nes nurodė tik vieną istorinį įvykį, po kurio susidarė tokios valstybių sienos. Dažniausiai teisingai nurodė, kada susidarė žemėlapyje A pavaizduotos valstybių sienos – po Napoleono karų. Klydo nustatydami sienas žemėlapyje B. Mokiniai rašė, kad po I pasaulinio karo, po II pasaulinio karo, po Austrijos ir Vengrijos imperijos žlugimo, po Šv. Romos imperijos žlugimo. 45 proc. mokinių iš viso nenurodė, kada susidarė abiejuose kontūriniuose žemėlapiuose pavaizduotos valstybių sienos. Pastarieji nemokėjo atpažinti vaizduojamos Europos skirtingais istorijos laikotarpiais.

32 klausimas tikrina mokinių žinias ir gebėjimą atpažinti valstybes iš vaizduojamų plotų bei jas pažymėti kontūriniame žemėlapyje. Mokiniai turėjo žinoti, kas sudarė Šventąją sąjungą, kam ji buvo sukurta, ir pažymėti skaičiais Šventosios sąjungos valstybes žemėlapyje. Šis klausimas buvo sunkiausias šioje užduoties dalyje. 12 proc. mokinių žinojo Šventosios sąjungos valstybes, jas pažymėjo žemėlapyje ir nurodė, kokiu tikslu buvo įkurta Šventoji sąjunga. 17,25 proc. mokinių nurodė Šventosios sąjungos valstybes ir jas pažymėjo kontūriniame žemėlapyje, bet nežinojo, kokiu tikslu buvo įkurta Šventoji sąjunga. Dalis mokinių negalėjo įvardyti visų Šventosios sąjungos valstybių, nors kokiu tikslu ji įkurta, parašė teisingai. 70,75 proc. mokinių nežinojo Šventosios sąjungos valstybių, nemokėjo paaiškinti, kam ši sąjunga buvo įkurta, ir nemokėjo teisingai pažymėti valstybių žemėlapyje. Mokiniai nurodydavo kaip Šventosios sąjungos valstybes Vokietiją vietoj Prūsijos, Prancūziją, Italiją ir net Popiežiaus sritį. Tai rodo, kad dalis mokinių visai nežino Vienos kongreso nutarimų, politinės padėties Europoje po Napoleono karų, nesuvokia, kad Europos politikoje dominavo Rusija, Austrija, Prūsija.

33 klausimas tikrina, kaip mokiniai suvokia Balkanų tautas ir kaip geba pažymėti kontūriniame žemėlapyje tuo metu Balkanuose dominavusią valstybę. Klausimas buvo vidutinio sunkumo. 43 proc. mokinių gebėjo nurodyti, kad Balkanuose viešpatavo Osmanų imperija (Turkija) ir pažymėti, kur ji yra. 57 proc. mokinių nežinojo valstybės arba neteisingai pažymėjo Osmanų imperijos teritoriją žemėlapyje. Klydusieji minėjo, kad tai Varšuvos kunigaikštystė, Rusija, Prūsija, Vokietija. Kiti visai nieko neparašė. Šie mokiniai gerai nemoka visuotinės istorijos XIX a. pabaigos laikotarpio, Balkanų tautinio sąjūdžio, kovojusio prieš Osmanų imperiją.

34 klausimas tikrina mokinių žinias ir gebėjimą atpažinti romėnišku skaičiumi I pažymėtą karalystę žemėlapyje A ir nurodyti, kokiai valstybei ji priklausė tuo metu. Klausimas buvo sunkus, nes tik 33,5 proc. mokinių atsakė teisingai ir nurodė, kad Lenkijos karalystė priklausė Rusijai. 66,5 proc. mokinių neteisingai įvardijo valstybę arba nurodė valstybę, kuriai karalystė priklausė. Jie minėjo, kad valstybė –Varšuvos karalystė, priklauso Prūsijai. Šie mokiniai nenustatė, kad žemėlapis A yra po Napoleono karų, todėl turi būti ne Varšuvos kunigaikštystė, o Lenkijos karalystė. Dalis mokinių teisingai nurodė karalystę, bet nežinojo, kam ji priklausė.

35 klausimas taip pat tikrina mokinių žinias, reikalavo parašyti žemėlapyje A skaičiumi II pažymėtą valstybę ir pasakyti, kokia buvo vaizduojamu laikotarpiu šios valstybės valdymo forma. Klausimas taip pat mokiniams buvo sunkus. Tik 27,75 proc. mokinių teisingai nurodė, kad tai Popiežiaus sritis ir ją valdė pats Popiežius, teokratinė valdžia. 72,25 proc. mokinių klydo, nes nežinojo šios teritorijos pavadinimo arba jos valdymo formos. Mokiniai klaidingai nurodydavo, kad tai – Italija, Italijos karalystė, Roma. Buvo ir tokių mokinių, kurie nežinojo nei šios teritorijos pavadinimo, nei valdymo formos. Šie mokiniai blogai žino Europos valstybių plotų kaitą, Italijos teritorijos raidos ypatumus.



36 klausimas tikrino mokinių gebėjimą suprasti pirmo sutartinio ženklą reikšmę. 24,75 proc. mokinių teisingai atpažino, kad šiuo ženklu yra pažymėta Vokietijos sąjunga, atsiradusi po Napoleono karų. 75,25 proc. mokinių klydo, nes nesugebėjo atpažinti vaizduojamo teritorinio junginio. Jie rašė, kad tai – Šventosios sąjungos teritorija, Vokietija, valstybių siena, „geležinė uždanga“, Šv. Romos imperijos siena. Vieni nesuprato, kurį laikotarpį vaizduoja žemėlapis, kiti apskritai nežinojo, kokio istorinio laikotarpio sienas vaizdavo žemėlapis.

37 klausimas reikalavo nurodyti dvi valstybes, kurioms priklausė dabartinė Lietuvos teritorija. Mokiniai turėjo gebėti išskirti dabartinę Lietuvos teritoriją (nors žemėlapyje ji nebuvo pažymėta) bei nurodyti, kurioms valstybėms ji priklausė. 36,25 proc. mokinių nurodė, kad Lietuva priklausė Rusijai ir Prūsijai. 63,75 proc. mokinių klydo, nes neteisingai įvardijo valstybes. Mokiniai rašė, kad Prūsijai ir Varšuvos kunigaikštystei, Vokietijai ir Rusijos imperijai, Prūsijai ir Lenkijai. Kai kurie mokiniai nurodė tik vieną valstybę arba nepateikė jokio atsakymo.

38 klausimas tikrino mokinių gebėjimą palyginti abu žemėlapius ir paaiškinti, kaip pasikeitė vokiečių ir italų žemių sienos. 36,5 proc. mokinių gebėjo palyginti žemėlapius ir nurodė, kad vokiečių ir italų žemės yra suvienytos, nes nematyti atskirų žemių plotų, valstybių teritorijos vientisos. 60,5 proc. mokinių nesuprato pokyčio italų ir vokiečių žemėse abiejuose žemėlapiuose ir negalėjo teisingai paaiškinti, kaip pasikeitė šių valstybių sienos. Šie mokiniai aiškino, kad sienos padidėjo, sumažėjo, pasislinko į rytus ar vakarus. Jie nesuvokė teritorinių pokyčių, kurie matomi kontūriniuose žemėlapiuose.

39 klausimas taip pat tikrino mokinių gebėjimą palyginti žemėlapius ir surasti dvi naujai atsiradusias valstybes Balkanuose bei jas pažymėti žemėlapyje. 41,75 proc. mokinių gebėjo palyginti žemėlapius ir teisingai pažymėjo atsiradusias valstybes. Tokių valstybių buvo galima nurodyti net šešias. 58,25 proc. mokinių nenurodė dviejų atsiradusių valstybių Balkanuose ir nepažymėjo jų kontūriniame žemėlapyje. Jie prie Balkanų valstybių klaidingai priskyrė Čekoslovakiją, Makedoniją, Vokietiją, Italiją. Kiti teisingai surašydavo valstybes, bet pažymėdavo klaidingai. Ypač mokiniai klydo žymėdami Bulgarijos ir Rumunijos valstybes.

40 klausimas tikrino mokinių žinias ir reikalavo nurodyti procesą, po kurio žemėlapyje B susidarė pavaizduotos valstybių sienos. Tik 21,25 proc. mokinių gebėjo teisingai nurodyti, kad po Tautų pavasario, tautinio sąjūdžio, nacionalinių išsivadavimo judėjimų susidarė tokios Europos valstybių sienos. 78,75 proc. mokinių klydo. Jie neteisingai rašė, kad I pasaulinis karas, Vienos kongresas, naujų valstybių susikūrimas. Šie mokiniai painiojo istorijos laikotarpius ir neatpažino pavaizduoto Europos žemėlapio.

41 klausimas tikrino mokinių žinias ir reikalavo remiantis žemėlapiu B nurodyti du karinius blokus, atsiradusius to meto Europoje. Klausimas buvo lengviausias iš visų užduoties 31–44 klausimų. 81,25 proc. mokinių teisingai įvardijo, kad tai Trilypės ir Antantės kariniai blokai. 18,75 proc. mokinių klydo, nes minėjo, kad tai Varšuvos paktas, NATO, Helsinkio, Rytų, Vakarų blokai. Šie mokiniai nesuvokė, kokį istorinį laikotarpį vaizduoja žemėlapis B. Dalis mokinių nenurodė nė vieno karinio bloko.

42 klausimas tikrino mokinių žinias ir gebėjimą atpažinti ir pažymėti valstybę kontūriniame žemėlapyje. Mokiniai turėjo nurodyti vieno karinio bloko valstybes ir jas pažymėti kontūriniame žemėlapyje. Klausimas buvo lengvas. 60 proc. mokinių žinojo pasirinkto karinio bloko valstybes ir gebėjo jas teisingai pažymėti žemėlapyje. 40 proc. mokinių nežinojo valstybių arba nesugebėjo teisingai jų pažymėti. Šis klausimas buvo susijęs su prieš tai buvusiu. Jei mokiniai neteisingai įvardijo karinius blokus, tai neteisingai nurodė ir juos sudariusias valstybes.

43 klausimas, kaip ir 42 klausimas, tikrino mokinių žinias. Reikėjo nurodyti kitą karinį bloką sudariusias valstybes. Į šį klausimą teisingai atsakė 57,25 proc. mokinių. 42,75 proc. mokinių klydo neteisingai susiedami karinius blokus su jiems priklausančioms valstybėms. Dalis mokinių teisingai surašydavo valstybes, tačiau klydo priskirdami jas kariniams blokams.

44 klausimas tikrino mokinių žinias ir suvokimą. Mokiniais reikėjo įvardyti, koks istorinis įvykis pakeitė žemėlapyje pavaizduotų valstybių sienas, ir nurodyti dvi šio įvykio priežastis. 29 proc. mokinių teisingai įvardijo I pasaulinį karą bei nurodė jo priežastis. 21,5 proc. mokinių žinojo įvykį ir vieną teisingą I pasaulinio karo priežastį. 18,75 proc. mokinių žinojo tik įvykį arba vieną teisingą karo priežastį. 30,75 proc. mokinių nenurodė nei I pasaulinio karo, nei jo priežasčių. Mokiniai klydo atpažindami žemėlapi, todėl suklydo ir atsakydami į šį klausimą. Klaidingai rašė, kad tai Napoleono karai, Antrasis pasaulinis karas ir kt.

Remiantis statistiniais duomenimis ir mokinių atsakymais galima padaryti šias išvadas.

Statistiniai duomenys rodo, kad su kontūriniu žemėlapiu geba dirbti dalis mokinių (40,7 proc.). Tačiau net 50,3 proc. mokinių dirbti su kontūriniais žemėlapiais buvo sunku. Užduotyje vyravo mokiniams sunkūs klausimai, mažai buvo lengvų ir labai lengvų klausimų. Dalis mokinių nesugebėjo nustatyti kontūriniuose žemėlapiuose pavaizduoto istorinio laikotarpio, nežinojo, po kokių istorinių įvykių kito valstybių sienos. Neatpažino vaizduojamų



valstybių, nesugebėjo nurodyti, kam jos priklausė. Dalis mokinių stokojo žinių apie minimų valstybių atsiradimo procesus, valstybės valdymo statusą. Lengviau sekėsi įvardyti karinius blokus ir juos sudarančias valstybes, tačiau atsakyti į visas atskiro klausimo dalis silpniesiems mokiniams buvo sunku. Nors ši egzamino užduoties dalis daugumai mokinių buvo sunki, tačiau 1,75 proc. mokinių atsakė į visus klausimus.

Užduoties 45–56 klausimai tikrino mokinių žinias ir gebėjimą dirbti su istorijos rašytiniais ir vaizdiniais šaltiniais. Užduoties klausimai buvo iš Pasaulio istorijos kurso, t. y. tarpukario laikotarpio. Užduotyje buvo pateikti 5 istoriniai šaltiniai: 4 iš jų buvo rašytiniai, 1 vaizdinis – karikatūra. Visi rašytiniai šaltiniai buvo įvardyti, trijų rašytinių šaltinių nurodytos ir parašymo datos. Karikatūros sukūrimo metai taip pat nurodyti. Tai turėjo padėti mokiniams atlikti užduotis su istoriniais šaltiniais. Šią užduoties dalį sudarė 12 klausimų. Teisingai atsakius į visus klausimus buvo galima surinkti 18 taškų. Po vieną tašką buvo įvertinti 7 klausimai, po du taškus – 4 klausimai, trimis taškais – vienas klausimas.

6 lentelė. 45–56 klausimų pasiskirstymas pagal tikrinamas žinias ir gebėjimus

Žinios ir supratimas	Žinių taikymas, gebėjimas analizuoti ir vertinti
49, 50, 52, 55, 56	45, 46, 47, 48, 51, 53, 54,
Iš viso 5 (41,6 proc.)	Iš viso 7 (58,3 proc.)

Remdamiesi žiniomis ir pateiktais istoriniais šaltiniais, mokiniai turėjo gebėti:

- žinoti svarbiausių istorinių įvykių datą – 49 kl.;
- žinoti valstybių tarpukario politinę raidą ir valdymo formą – 50, 55 kl.;
- nurodyti įvykį ir jo priežastis – 56 kl.;
- gebėti nustatyti iš istorinių šaltinių istorines asmenybes – 45, 52 kl.;
- surasti pagrindinius rašytinio šaltinio teiginius – 46, 48 kl.;
- atpažinti iš rašytinio šaltinio turinio minimą įvykį – 49, 53 kl.;
- palyginti istorinius šaltinius ir mokėti apibūdinti jų esmę bei nurodyti panašumus – 51, 54 kl.;
- gebėti iš visų pateiktų istorinių šaltinių nustatyti valstybes, kurių santykiams nagrinėti pateikti šaltiniai – 45, 53 kl.

7 lentelė. 45–56 klausimų pasiskirstymas pagal sunkumą

Labai sunkūs (mažiau kaip 20 proc. sunkumo klausimai)	Sunkūs (20–40 proc. sunkumo klausimai)	Optimalūs (40–60 proc. sunkumo klausimai)	Lengvi (60–80 proc. sunkumo klausimai)	Labai lengvi (daugiau kaip 80 proc. sunkumo klausimai)
	55	49, 50, 56	46, 47, 51, 53, 54	45, 48, 52
Iš viso 0	Iš viso 1 (8,3 proc.)	Iš viso 3 (25 proc.)	Iš viso 5 (41,6 proc.)	Iš viso 3 (25 proc.)

Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad tik vienas klausimas mokiniams buvo sunkus. Vidutiniškai sunkūs buvo tik 3 klausimai. Lengvų ir labai lengvų buvo net 11 klausimų. Taigi užduoties 45–56 klausimai nebuvo sunkūs, dirbti su istoriniais šaltiniais daugumai mokinių buvo nesunku.

45 klausimas tikrino mokinių gebėjimą suprasti visų pateiktų istorinių šaltinių turinio prasmę ir mokėjimą nustatyti valstybių politiką, kuri atsispindi pateiktuose istoriniuose šaltiniuose. Šis klausimas taip pat reikalavo gebėjimo atpažinti karikatūroje pavaizduotas istorines asmenybes. Mokiniams šis klausimas buvo labai lengvas. Net 95 proc. mokinių sugebėjo teisingai atsakyti nurodydami ir valstybes, ir jų vadovus. 5 proc. mokinių klydo atpažindami istorines asmenybes arba neteisingai nurodė valstybes, kurių politiką atspindi pateikti šaltiniai. Jie minėjo visas valstybes, kurios buvo įvardytos istoriniuose šaltiniuose, t. y. SSRS, Vokietiją, Angliją, Prancūziją, Suomiją. Vietoj Hitlerio ir Stalino rašė Molotovą ir Ribentropą.

46 klausimas tikrino, kaip mokiniai geba rašytiniame istoriniame šaltinyje surasti du teiginius, pagrindžiančius nuolaidas Vokietijai, padarytas per Miuncheno susitarimą. Ši nesudėtingą darbą su istoriniu rašytiniu šaltiniu gebėjo teisingai atlikti 78,25 proc. mokinių. 21,75 proc. mokinių klydo, nes nurodė tik vieną iš nuolaidų arba patys savais žodžiais mėgino apibendrintai įvardyti nuolaidas, pvz.: “Vokietija galėjo tartis dėl perleidimo sąlygų ir formų” ir kt. Tokie atsakymai nei tikslūs, nei išsamūs.



47 klausimas reikalavo remiantis šaltinio autoriaus mintimis įvertinti poziciją politikų, kurie darė nuolaidas Vokietijai. Taip pat reikėjo paaiškinti, kodėl Anglija ir Prancūzija vedė susitaikėlišką politiką Vokietijos atžvilgiu. 52 proc. mokinių gebėjo įvertinti autoriaus požiūrį ir paaiškino. 30,75 proc. mokinių sugebėjo pateikti dokumento turinio įvertinimą, bet nemokėjo remdamiesi turimomis žiniomis paaiškinti susitaikėliškos politikos esmės ir įvertinti požiūrio. Aiškindami tik komentuodavo politikos pobūdį ir nenurodydavo, kodėl nuolaidžiavo Vokietijai. Neteisingų atsakymų pavyzdžiai būtų šie: “Nesipriešino, nesiėmė karinių veiksmų”, “Prancūzija ir Anglija nesiėmė jokių karinių veiksmų, kad užkirstų Hitlerio savivalę” ir kt. 17,25 proc. mokinių nesugebėjo remdamiesi šaltinio turiniu įvertinti politikos ir paaiškinti politikos esmės.

48 klausimas tikrino, kaip mokiniai geba iš rašytinio šaltinio surasti du teiginius, pateisinančius Vokietijos įsiveržimą į Austriją. Klausimas buvo labai lengvas. Net 92,25 proc. mokinių atsakė gerai. Šis klausimas buvo nesunkus ir silpniems, ir stipriems mokiniams, jo skiriamoji geba yra tik 5 proc. Tačiau 7,75 proc. mokinių, laikusių valstybinį istorijos brandos egzaminą, dar nesugeba ir nemoka nagrinėti dokumentų ir išskirti ar surasti svarbiausių teiginių.

49 klausimas tikrino, kaip mokiniai geba suvokti rašytinio istorijos šaltinio turinį bei nustatyti istorinį dokumentą. Taip pat klausimas tikrino, kaip mokiniai žino svarbių istorijos įvykių datas. Reikėjo nurodyti tikslią dokumento pasirašymo datą. 56,75 proc. mokinių atpažino iš rašytinio šaltinio turinio dokumentą ir nurodė jo tikslų pavadinimą – SSRS–Vokietijos nepuolimo sutartis (Ribentropo–Molotovo paktas) ir teisingai parašė sutarties pasirašymo datą. 43,25 proc. mokinių klydo. Vieni neteisingai nurodė dokumento pavadinimą, pvz.: “Vokietijos nepuolimo sutartis”, “Rusijos sutartis” – nenurodydavo, kokios valstybės pasirašė šią sutartį, kiti mokiniai klydo nurodydami pakto pasirašymo datą. Dalis mokinių teisingai nurodydavo metus, tačiau klydo įvardydami mėnesį arba dieną.

50 klausimas tikrino mokinių žinias, kaip Ribentropo–Molotovo pakto slaptaisiais protokolais buvo pasidalytos Lietuva, Latvija ir Estija. 46 proc. mokinių teisingai nurodė, kad Lietuva pateko į Vokietijos įtakos zoną, o Latvija ir Estija – į SSRS. 54 proc. mokinių nežinojo arba neteisingai nurodė, į kieno įtakos zoną pateko trys Pabaltijo valstybės. Vieni nurodė, kad Lietuva pateko į SSRS įtakos zoną, arba nurodė klausime neminimas valstybes (Lenkiją, Austriją, Čekoslovakiją). Šie mokiniai nežinojo vieno iš svarbiausių Tarpukario politikos dokumentų. Šis dokumentas ir jo turinys nagrinėjamas net du kartus – kai mokoma Pasaulio ir Lietuvos istorijos.

51 klausimas tikrino mokinių gebėjimą palyginti du istorinius šaltinius bei mokėjimą nustatyti valstybių politinius siekius. Tai pat mokiniai turėjo paaiškinti karikatūros detalių prasmę. 50,75 proc. mokinių gebėjo teisingai apibūdinti santykių esmę ir paaiškinti karikatūroje pavaizduotų politinių veikėjų rankose slepiamus ginklus. 40,25 proc. mokinių gebėjo tik apibūdinti santykius tarp valstybių, bet nesugebėjo argumentuotai paaiškinti karikatūros prasmės. Klaidingų atsakymų pavyzdžiai būtų šie: “Abi pasirašiusios valstybės vaizduoja sąžiningą politiką viena prieš kitą”, “Santykiai įtempti. Hitleris ir Stalinas nori užmegzti asmeninius ryšius” ir kt. Tai rodo, kad dalis mokinių negebėjo remdamiesi žiniomis nusakyti karikatūros esmės.

52 klausimas tikrino mokinių žinias. Mokiniams reikėjo susipažinus su dokumento turiniu parašyti, kokioms valstybėms atstovavo dokumente minimi politikai. Istoriniame šaltinyje minimos dvi asmenybės – Daladjė ir Čemberlenas. 83 proc. mokinių teisingai nurodė, kad Daladjė atstovavo Prancūzijai, o Čemberlenas – Anglijai. 17 proc. mokinių nežinojo ir rašė, kad Italijai, Lenkijai, Rusijai, Vengrijai, Čekoslovakijai ir kt. Šie mokiniai nežinojo Miuncheno suokalbčio ir valstybių, kurios dalyvavo šiame susitarime.

53 klausimas tikrino mokinių gebėjimą iš rašytinio šaltinio turinio nustatyti įvykį. Taip pat mokiniai turėjo paaiškinti šaltinyje minimus žodžius. 67,25 proc. mokinių teisingai nurodė, kad šaltinyje yra minimas SSRS–Suomijos karas (Žiemos karas), ir teisingai paaiškino, kad suomių armija, būdama daug mažesnė ir negavusi pagalbos iš kitų kaimyninių šalių, turėjo spręsti „viršžmogišką“ uždavinį. 18 proc. mokinių teisingai nurodė tik kariaujančias valstybes arba tik mokėjo paaiškinti šaltinio žodžius. 14,75 proc. mokinių nesugebėjo teisingai atsakyti į abi klausimo dalis.

54 klausimas reikalavo, kad mokiniai įvertintų dokumentuose pateiktą valstybių politiką kitos valstybės atžvilgiu ir palygintų nurodydami, kuo panaši valstybių pozicija. 57,5 proc. mokinių teisingai suvokė valstybių politikos esmę iš dokumento ir sugebėjo palyginti, t. y. rasti panašumą su kitų valstybių požiūriu. 26,25 proc. mokinių nustatė vienų valstybių požiūrį, bet palyginti požiūrių nesugebėjo. Jie nurodydavo panašumą arba paaiškindavo valstybių politinio požiūrio esmę. 16,25 proc. mokinių nenurodė teisingos valstybių pozicijos ir nesugebėjo palyginti pozicijų panašumo.



55 klausimas tikrino mokinių žinias ir supratimą. Reikėjo ne tik žinoti, bet ir suprasti tris valstybių politines sistemas: autoritarizmą, totalitarizmą, demokratiją. Taip pat mokiniai turėjo gebėti priskirti šioms politinėms sistemoms tarpukario Prancūziją, Angliją, Čekoslovakiją, Lenkiją, Vokietiją, SSRS. Tai buvo sunkiausias šios užduoties dalies klausimas. Tik 20 proc. mokinių žinojo politinių sistemų ypatumus ir gebėjo priskirti valstybes politinėms sistemoms. 80 proc. mokinių neteisingai atsakė į klausimą. Daug mokinių klydo, nes ne visas valstybes teisingai priskyrė politinėms sistemoms. Geriausiai žinojo, kuriose valstybėse buvo demokratinė santvarka, – Anglija, Prancūzija. Sunkiai skyrė, kurios valstybės tarpukaryje buvo autoritarinės, o kurios totalitarinės.

56 klausimas tikrino mokinių žinias. Mokiniai turėjo nurodyti, prie kokio istorinio įvykio privedė šaltiniuose minimi tarptautinės situacijos pokyčiai, bei nurodyti to įvykio dvi priežastis. 26,25 proc. mokinių teisingai nurodė, kad tai II pasaulinis karas, ir žinojo jo priežastis. 37 proc. žinojo įvykį ir gebėjo teisingai nusakyti vieną jo priežastį. 26,25 proc. mokinių nežinojo įvykio ir nurodė tik vieną teisingą karo priežastį arba žinojo tik vieną istorinį įvykį, bet nežinojo priežasčių. 10,5 proc. mokinių nežinojo nei įvykio, nei jo priežasčių. Dalis mokinių klydo, nes konkrečiai neįvardijo Antrojo pasaulinio karo, kiti klaidingai nurodydavo šio karo priežastis. Daugelio mokinių atsakymai, nurodant karo priežastis, buvo nekonkretūs ir trumpi. Tokie atsakymai nerodė, ar mokiniai supranta karo priežastis.

Apibendrinant galima padaryti tokias išvadas. Statistiniai duomenys rodo, kad užduoties 45–56 klausimai buvo lengvi. Klausimų sunkumas buvo 67,81 proc. Galima konstatuoti, kad ir silpnesni mokiniai lengvai atsakė į daugelį šios užduoties dalies klausimų. Statistika parodė, kad atpažinti istorines asmenybes gebėjo net 89 proc. mokinių. Lengvai gebėjo surasti istoriniuose šaltiniuose svarbiausius teiginius 92,25 proc. mokinių. 70,63 proc. gebėjo apibūdinti dviejų istorinių šaltinių esmę ir juos palyginti nurodydami panašumus. Mokiniai taip pat buvo lengva iš dokumento turinio nustatyti minimą istorinį įvykį ir valstybes (76,25 proc.). Tačiau atsakymai parodė, kad dalis mokinių stokojo pagrindinių istorinių žinių bei supratimo. Kai kurie mokiniai negalėjo nurodyti Ribentropo–Molotovo pakto pasirašymo metų (43,25 proc.) bei jo turinio (46 proc.). Taip pat dalis mokinių nežinojo Europos valstybių politinių sistemų tarpukaryje (80 proc.). Kad ši užduoties dalis buvo nesudėtinga, rodo ir tai, jog net 6 proc. mokinių teisingai atsakė į visus klausimus.

Užduoties 57–68 klausimai tikrino mokinių gebėjimą dirbti su rašytiniais istoriniais šaltiniais ir statistika. Buvo pateikti keturi rašytiniai šaltiniai ir viena statistinių duomenų lentelė. Rašytiniai šaltiniai buvo įvardyti, t. y. nurodyti dokumentų pavadinimai, o dviejų (šaltiniai A ir B) – ir parašymo metai. Klausimai buvo skirti mokinių žinioms ir gebėjimams iš sovietinės Lietuvos istorijos tikrinti. Užduotį sudarė 12 klausimų. 7 klausimai buvo vertinami po vieną tašką, 5 klausimai – po du taškus. Teisingai atsakęs į visus klausimus mokinys galėjo surinkti 17 taškų.

8 lentelė. 57–68 klausimų pasiskirstymas pagal tikrinamas žinias ir gebėjimus

Žinios ir supratimas	Žinių taikymas, gebėjimas analizuoti ir vertinti
59, 60, 65, 66, 68	57, 58, 61, 62, 63, 64, 67
Iš viso 5 (41,6 proc.)	Iš viso 7 (58,3 proc.)

Remdamiesi turimomis žiniomis ir šaltiniais mokiniai turėjo gebėti:

- suprasti ir komentuoti atskirus Konstitucijos straipsnius – 57, 58, 60 kl.;
- nurodyti partines sistemas ir jas palyginti – 59 kl.;
- išskirti Konstitucijos straipsnius, susijusius su sąžinės laisve – 61 kl.;
- palyginti šaltiniuose pateiktus skirtingus požiūrius – 62, 63, 67 kl.;
- jungti pateiktą šaltiniuose informaciją su žiniomis – 64, 66 kl.;
- naudotis duomenimis, pateiktais statistinėje lentelėje – 65 kl.;
- apibrėžti sąvokas ir jas paaiškinti – 68 kl.



9 lentelė. 57–68 klausimų pasiskirstymas pagal sunkumą

Labai sunkūs (mažiau kaip 20 proc. sunkumo klausimai)	Sunkūs (20–40 proc. sunkumo klausimai)	Optimalūs (40–60 proc. sunkumo klausimai)	Lengvi (60–80 proc. sunkumo klausimai)	Labai lengvi (daugiau kaip 80 proc. sunkumo klausimai)
61		50, 57, 58, 65, 66, 68	60, 63, 64, 67	62
Iš viso 1 (8,3 proc.)	Iš viso 0	Iš viso 6 (50 proc.)	Iš viso 4 (33,3 proc.)	Iš viso 1 (8,3 proc.)

Pateiktoje lentelėje matyti, kad vyravo optimalūs ir lengvi klausimai. Vienas klausimas buvo labai sunkus ir vienas – labai lengvas. Statistiniai duomenys rodo, kad ši užduoties dalis buvo nesudėtinga: sunkumo vidurkis – 58,74 proc., skiriamoji geba – 40,05 proc. Iš atrinktų statistinei analizei darbų 1 proc. įvertintų visais 17 taškų.

57 klausimas reikalavo nurodyti bent du Konstitucijos straipsnius, kurie realiai neveikė sovietinėje Lietuvoje, ir paaiškinti, kodėl nurodyti straipsniai neveikė. Mokiniai turėjo pritaikyti įgytas istorines žinias skaitydami 1940 m. LTSR konstituciją. Jie galėjo rinktis iš trijų Konstitucijos straipsnių (15, 96, 97). Šis klausimas reikalavo suprasti, kad sovietinės Lietuvos konstitucijoje deklaruotos sąžinės, žodžio, spaudos, susirinkimų ir demonstracijų laisvės ir teisės realiai nefunkcionavo. Be to, reikėjo gebėti paaiškinti, kad Lietuvos žmonės gyveno totalitarizmo sąlygomis, kai nebuvo paisoma elementarių žmogaus laisvių ir teisių. 1 taškas buvo skiriamas tik tada, kai mokinys nurodė bent du straipsnius bei pateikė paaiškinimą. Skirti du taškus, kai Konstitucijos straipsniai nepaaiškinti, būtų buvę nelogiška, nes tik iš pateikto aiškinimo galima suprasti, kodėl mokinys pasirinko vieną ar kitą straipsnį. Teisingai į šį klausimą atsakė 54,50 proc. mokinių.

58 klausimas reikalavo nurodyti, kokia nuosavybės forma buvo įtvirtinta Konstitucijoje bei kokios nuosavybės formos imta atsisakyti. Mokiniai turėjo remtis Konstitucijos 4 straipsniu, kuriame nurodyta, kad „ekonominę Lietuvos TSR pagrindą sudaro socialistinė ūkio sistema...“. Taip pat, remdamiesi žiniomis, mokiniai turėjo nurodyti, kad imta atsisakyti privatinės nuosavybės. Tik atsakius į dvi šio klausimo sudedamąsias dalis buvo galima gauti 1 tašką. Buvo reikalaujama ne tik gebėti išskirti šaltinyje reikiamą informaciją, bet ir pateikti paaiškinimą pasitelkus įgytas konkrečias istorines žinias. Naujos nuosavybės formos įtvirtinimas yra esminis sovietinės Lietuvos požymis, kurį privalo žinoti kiekvienas mokinys. Tačiau statistika rodo, kad net pusė mokinių negali nurodyti esminio sovietinės sistemos bruožo.

59 klausimas reikalavo nurodyti, kokia partinė sistema buvo įtvirtinta Lietuvos TSR konstitucijoje, bei paaiškinti, kuo ši sistema skiriasi nuo šiandieninės Lietuvos politinės sistemos. Konstitucijos 98 straipsnis leidžia suprasti, kad sovietinėje Lietuvoje buvo įtvirtinta vienpartinė sistema. Mokinys galėjo nesunkiai šią informaciją surasti šaltinyje bei, pasitelkęs supratimą apie šiandieninę Lietuvą, pateikti teisingą atsakymą. Klausimas reikalavo esminio šiandieninės Lietuvos politinio gyvenimo supratimo – reikėjo nurodyti, kad funkcionuoja daugiapartinė politinė sistema. Tačiau net pusė mokinių nesugebėjo įvardyti esminių Lietuvos istorijos ir politikos bruožų.

60 klausimas reikalavo paaiškinti, kaip Lietuva iš tikrųjų atsidūrė SSRS sudėtyje. Nors Konstitucijoje teigiama, kad „Lietuva laisvu noru susijungė su Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga“, tačiau klausimo formuluotė aiškiai leidžia suprasti, kad įstojimas vyko priešingai, nei teigiama šaltinyje. Todėl mokiniai, žinodami esminius Lietuvos istorijos faktus, galėjo lengvai atsakyti į šį klausimą. Deja, tik 61,25 proc. mokinių sugebėjo atsakyti į šį nesudėtingą klausimą. Tai rodo, kad didelė dalis mokinių nežino esminių Lietuvos istorijos faktų.

61 klausimas reikalavo žinoti sąvoką *sąžinės laisvė* bei surasti dviejuose šaltiniuose teiginius, kurie susiję su šia sąvoka. Mokiniai turėjo parodyti gebėjimą taikyti žinias (sąžinės laisvė), skaitydami konkrečius dokumentus (šaltiniai A ir B). Nesuprasdamas sąvokos atsakyti į šį klausimą mokinys negalėjo. Nors sąžinės laisvės sąvoka nuolat kartojasi egzaminuose, didelė dalis mokinių jos prasmės nesuvokia. Statistiniai duomenys rodo, kad teisingai į šį klausimą atsakė tik 14,75 proc. mokinių. Visoje egzamino užduotyje šis klausimas mokiniams buvo sunkiausias. Galbūt klausimą sunkino tai, kad reikėjo išrašyti teiginius iš dviejų skirtingų šaltinių. Tačiau suvokiant šios sąvokos esmę tai padaryti buvo nesudėtinga.

62 klausimas buvo lengviausias visoje egzamino užduotyje. Beveik kiekvienas mokinys galėjo pacituoti šaltinio B du teiginius, kurie atspindi skirtingus požiūrius į trėmimus. Klausimas nereikalavo ypatingų gebėjimų. Reikėjo išskirti du požiūrius, kurie aiškiai atsispindėjo pateiktame šaltinyje. Be to, atsakant į šį klausimą nereikėjo taikyti jokių žinių, o tik parodyti gebėjimą suvokti tekstą. Statistinė analizė rodo (95,63 proc.), kad skirti du taškus už šį klausimą buvo netikslinga.



63 klausimas reikalavo naudojantis dviejų šaltinių (B ir C) informacija paaiškinti, kaip trėmimai paveikė kolektyvizaciją. Iš esmės mokinys ir be žinių, o tik naudodamasis šaltiniais galėjo nesunkiai atsakyti į šį klausimą. Šaltinyje C vienareikšmiškai pasakyta, kad „Be masinių trėmimų nebūtų buvę galima sukurti kolūkių“, o šaltinyje B pateikta informacija turėjo padėti suprasti, kad bauginimai ir represijos skatino žmonės stoti į kolūkius. Surasti informaciją iš dviejų skirtingų šaltinių sugebėjo 64 proc. mokinių. Kitiems turbūt buvo sunku suprasti šaltinio B informaciją, nes jame nebuvo tiesiogiai atsakyta į klausimą, kaip šaltinyje C. Tai rodo, kad dalis mokinių stokoja gebėjimų dirbti su dviem šaltiniais.

64 klausimas reikalavo remiantis šaltiniu C ir žiniomis nurodyti dvi rezistencijos priežastis. Už šį klausimą, kaip ir už 62-ąjį, buvo skirti du taškai. Esminis skirtumas tarp šių dviejų klausimų yra tas, kad į vieną klausimą buvo galima atsakyti remiantis tik šaltinio informacija, o kitas reikalavo ir žinių. Dauguma mokinių, t. y. 78,38 proc., sugebėjo teisingai nurodyti dvi rezistencijos priežastis. Kadangi rezistencijos priežasčių buvo daug, mokiniai sugebėjo išskirti bent dvi priežastis. Be to, šaltinyje C buvo aiškiai nurodyta viena priežastis, kad „sovietinis teroras turėjo lemiamą vaidmenį sukeliant partizaninį pasipriešinimą“.

65 klausimas reikalavo nustatyti statistinių duomenų kitimo tendenciją ir mokėti paaiškinti dvi tos tendencijos priežastis. Tik už kitimo tendencijos nustatymą taškas nebuvo skiriamas. Mokinių turimos žinios ir pateikta statistika turėjo padėti teisingai atsakyti į šį klausimą. Už kiekvieną teisingą atsakymą buvo skiriamas taškas. Tik pusė mokinių sugebėjo nurodyti dvi priežastis. Atsakyti į šį klausimą buvo sunkiau todėl, kad reikėjo pasinaudoti turimomis žiniomis. Daliai mokinių jų paprasčiausiai stigo, o šaltinyje tiesioginio atsakymo surasti negalėjo.

66 klausimas reikalavo nurodyti „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ paskirtį. Leidinio pavadinimas buvo nurodytas užduotyje. Mokinys turėjo tik paaiškinti šio leidinio paskirtį. Apie „Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką“ yra klausimų beveik kiekviename istorijos egzamine. Be to, tai vienas iš pagrindinių disidentinio judėjimo leidinių sovietinės Lietuvos laikotarpiu. Deja, tik 42,75 proc. mokinių sugebėjo teisingai atsakyti į šį klausimą.

67 klausimas reikalavo gebėjimo dirbti su istoriniais šaltiniais. Šaltinyje D buvo aprašyti 1972 m. gegužės 14 d. įvykiai Kaune, kurių metu buvo pažeistos pagrindinės piliečių teisės. Šaltinis D akivaizdžiai liudijo, kad Konstitucijoje (šaltinis A) garantuotos teisės yra varžomos. Mokinys turėjo išskirti dvi teises ir remdamasis šaltinio D informacija paaiškinti, kaip jos buvo pažeistos. 72 proc. mokinių sugebėjo išsamiai atsakyti į šį klausimą. Tai rodo, kad klausimas buvo nesunkus, tereikėjo įdėmiai perskaityti šaltinius ir juos susieti pagal prasmę.

68 klausimas buvo apibendrinantis ir reikalavo išskirti dvi kovos prieš sovietinę sistemą formas bei jas apibūdinti. Šios kovos formos atsispindėjo pateiktuose šaltiniuose, tačiau nebuvo tiesiogiai įvardytos. Mokinys turėjo parodyti aukštesnio lygio gebėjimus, kai iš turimos informacijos reikia padaryti apibendrinimą ir jį paaiškinti. 42,75 proc. mokinių sugebėjo nurodyti dvi kovos formas ir jas paaiškinti. Tačiau daugiau nei pusė mokinių tokio tipo užduotis buvo sunki. Tiesa, reikėtų pastebėti, kad dalis mokinių sugebėjo nurodyti vieną kovos formą ir ją paaiškinti, nes šaltiniuose akivaizdžiau buvo pasakyta apie ginkluotą pasipriešinimą sovietinei sistemai. Daug sunkiau mokiniams buvo įvardyti disidentinę kovą ir paaiškinti jos ypatybes.

Taigi vertinant egzamino užduoties 57–68 klausimus pagal sunkumą galima teigti, kad ši užduoties dalis mokiniams buvo nesunki (58,74 proc. sunkumo). Daugumą užduoties klausimų sudarė optimalūs (6 kl.) ir lengvi (4 kl.) klausimai. Vienas klausimas buvo labai sunkus ir vienas labai lengvas. Lengviau mokiniams sekėsi atsakyti į klausimus, kurie reikalavo tik paprastų darbo su šaltiniais įgūdžių (62, 63, 67 kl.). Sunkiau mokiniams buvo atsakyti į tuos klausimus, kurie, be paprastų gebėjimų, reikalavo ir žinių. Tenka konstatuoti, kad didelė dalis mokinių nesupranta pagrindinių sąvokų (sąžinės laivė, rezistencinė ir disidentinė kova), nežino pagrindinių Lietuvos istorijos faktų (Lietuvos okupacija ir aneksija, 60 kl.). Klausimai, kurie reikalavo aukštesnio lygio gebėjimų – palyginti šaltinius, išskirti reikalingą informaciją šaltinyje, susieti žinias su atitinkama informacija šaltinyje, daliai mokinių buvo per sunkūs. Ši užduoties dalis akivaizdžiai parodė, kad be pagrindinių istorijos žinių mokiniai negali atsakyti ir į nesudėtingus klausimus (58, 59, 61, 66 kl.). Be to, dalis mokinių sunkiai sieja istorines žinias su šiandieninės Lietuvos politiniu gyvenimu (59 kl.).

Užduoties 69–78 klausimai tikrino mokinių gebėjimą dirbti su rašytiniais istoriniais šaltiniais, kurie buvo skirti senovės (šaltiniai B ir D) ir vidurinių amžių istorijai (šaltiniai A ir C). Pateiktų šaltinių apimtis buvo nedidelė, tačiau informatyvi. Visi rašytiniai šaltiniai buvo įvardyti, t. y. nurodyti dokumentų pavadinimai, o prie šaltinio D buvo nurodyta konkreti data. Užduotį sudarė 10 klausimų. Vienas klausimas buvo vertinamas 3 taškais, 5 klausimai – 2 taškais, 4 klausimai – 1 tašku. Teisingai atsakęs į visus klausimus mokinys galėjo surinkti 17 taškų.



10 lentelė. 69–78 klausimų pasiskirstymas pagal tikrinamas žinias ir gebėjimus

Žinios ir supratimas	Žinių taikymas, gebėjimas analizuoti ir vertinti
70, 72, 73, 74, 78	69, 71, 75, 76, 77
Iš viso 5 (50 proc.)	Iš viso 5 (50 proc.)

Remdamiesi turimomis žiniomis ir šaltiniais, mokiniai turėjo gebėti:

- išskirti istorinius laikotarpius – 69 kl.;
- sieti turimas žinias su šaltiniais – 70, 72, 73, 75, 78 kl.;
- paaiškinti pateiktas istorines sąvokas – 74 kl.;
- įvertinti šaltinyje pateiktą informaciją – 76 kl.;
- paaiškinti valdymo būdus – 71, 77 kl.

11 lentelė. 69–78 klausimų pasiskirstymas pagal sunkumą

Labai sunkūs (mažiau kaip 20 proc. sunkumo klausimai)	Sunkūs (20–40 proc. sunkumo klausimai)	Optimalūs (40–60 proc. sunkumo klausimai)	Lengvi (60–80 proc. sunkumo klausimai)	Labai lengvi (daugiau kaip 80 proc. sunkumo klausimai)
	70, 72, 74, 75, 78	69, 71, 73, 76	77	
Iš viso 0	Iš viso 5 (50 proc.)	Iš viso 4 (40 proc.)	Iš viso 1 (10 proc.)	Iš viso 0

Lentelėje matyti, kad vyravo sunkūs ir optimalūs klausimai. Vienas klausimas buvo lengvas. Statistiniai duomenys rodo, kad šie klausimai mokiniams buvo sunkūs: sunkumo vidurkis – 41,57 proc. Tačiau labai gera yra šių klausimų skiriamoji geba – 61,91 proc. Tai rodo, kad ši užduoties dalis gerai išskyrė geriausius ir blogiausius kandidatus. Iš atrinktų statistinei analizei darbų 2,25 proc. įvertintų visais 17 taškų.

69 klausimas reikalavo išskirti senovės ir viduramžių laikotarpius bei atitinkamai juos susieti su šaltiniais. Klausimas nesudėtingas, nes reikalavo žinoti istorijos dalyko pagrindus. Be to, šaltiniai buvo įvardyti, o prie šaltinio D buvo nurodyta net konkreti data. Teisingai atsakyti į šį klausimą užteko pagrindinės mokyklos istorijos kurso žinių. Tačiau tik 47,63 proc. mokinių sugebėjo teisingai susieti istorinius laikotarpius su šaltiniais. Ypač gera šio klausimo skiriamoji geba (85 proc.). Tenka konstatuoti, kad didelė dalis mokinių neturi istorijos pagrindinių žinių.

70 klausimas reikalavo nurodyti Bizantijos imperijos žlugimo metus ir tai, kad Bizantijos imperiją nukariavo turkai. Mokiniai turėjo susieti turimas žinias su pateikta šaltiniuose informacija. Galima konstatuoti, kad žinių ir gebėjimų buvo reikalaujama ne daugiau, negu mokoma pagrindinėje mokykloje. Be to, Bizantijos žlugimas yra vienas iš esminių vidurinių amžių įvykių, nulėmusių šio regiono raidą. Į šį klausimą teisingai atsakė tik trečdalis mokinių. Tačiau šio klausimo, kaip ir 69 klausimo, buvo labai gera skiriamoji geba (73,75 proc.). Tai rodo, kad klausimas gerai diferencijavo mokinius pagal jų žinių lygį.

71 klausimas reikalavo nurodyti, kad Oktaviano Augusto valdymo metais įsigalėjo imperinis valdymas. Nurodytą atsakymą reikėjo paaiškinti remiantis šaltinio turiniu. Tokio tipo klausimai, kai reikia nurodyti valdymo būdą, nuolat kartojasi istorijos egzaminuose. Tačiau daugiau nei pusė mokinių (57 proc.) negalėjo teisingai atsakyti. Be to, nustatyti valdymo būdą buvo galima iš šaltinyje pateiktos informacijos (savo rankose sutelkė konsulo, liaudies tribūno pareigybėms suteiktas valdžias).

72 klausimas tikrino mokinių žinias. Reikėjo nurodyti Vakarų Romos imperijos žlugimo metus ir bent dvi jos žlugimo priežastis. Už teisingą atsakymą buvo skiriami 3 taškai. 7 klasės istorijos vadovėlyje pateikiami esminiai senovės Romos istorijos įvykiai bei nurodomos valstybės žlugimo priežastys. Mokinys, žinantis svarbiausius istorijos faktus, galėjo lengvai gauti 3 taškus. Tačiau tik 35,58 proc. mokinių išsamiai atsakė į šį klausimą.

73 klausimas reikalavo pagrindinių istorijos žinių, t. y. reikėjo remiantis šaltiniu nurodyti valstybę, kurios valdovas buvo Karolis. Užduotis nesudėtinga, nes šaltinyje buvo nurodyti metai bei Karolio vardas. Mokinys turėjo nurodyti Frankų imperiją arba Karolio Didžiojo imperiją. Tokio tipo užduotis reikalavo paprasčiausių žinių (reikėjo žinoti istorijos egzamino programos turinio temą: Frankų imperija, Karolis Didysis). Be to, reikėjo parodyti



nesudėtingus gebėjimus, t. y. remiantis šaltinyje pateikta informacija įvardyti temos pavadinimą. Tačiau teisingai sugebėjo atsakyti tik pusė mokinių.

74 klausimas reikalavo paaiškinti dvi sąvokas: *liaudies tribūnas* ir *popiežius*. Paaiškinti popiežiaus sąvoką mokėtur ir 5 klasės mokinys, o liaudies tribūno sąvoką aptariama 7 klasės istorijos kurse. Teisingai abi sąvokas paaiškino tik 35 proc. abiturientų. Tai rodo, kad didelė dalis mokinių ne tik nežino pagrindinių istorijos faktų, tačiau negeba apibrėžti ir pagrindinių istorinių sąvokų. Ypač sunkiai mokiniams sekėsi aiškinti liaudies tribūno sąvoką.

75 klausimas reikalavo sudėtingesnių gebėjimų, t. y. remiantis žiniomis ir šaltiniais paaiškinti, kuo naudingas buvo popiežiui ir Karoliui jų tarpusavio bendradarbiavimas. Mokiniais turėjo padėti atsakyti į šį klausimą ir pateikta šaltinyje informacija. Taigi mokinys galėjo atsakyti į šį klausimą tik siedamas turimas žinias su informacija, pateikta šaltinyje. Be to, vertinimo instrukcijoje buvo pateikti keli šio klausimo atsakymo variantai. Tai sudarė didesnes galimybes mokiniams įvairiai aiškinti popiežiaus ir Karolio tarpusavio santykius. Tačiau tik 27,5 proc. mokinių sugebėjo nurodyti teisingą atsakymą. Dauguma mokinių negalėjo pateikti paaiškinimo, kuriame būtų atskleista abipusio bendradarbiavimo nauda.

76 klausimas reikalavo atsakyti, kaip šaltinio D autorius vertina liaudies ir kilmingųjų vaidmenį valstybės valdyme. Šis klausimas tikrina, kaip mokiniai geba dirbti su istoriniame šaltinyje pateikta informacija. Taip pat mokiniams reikėjo išskirti šaltinyje pateiktą dviejų skirtingų socialinių grupių įvertinimą. Lengviau mokiniams sekėsi išskirti vienos socialinės grupės įvertinimą. Abiejų socialinių grupių įvertinimą teisingai išskyrė 53,75 proc. mokinių.

77 klausimas buvo panašus į 71 klausimą. Mokiniui reikėjo įvardyti valdymo būdą, egzistavusį senovės Graikijoje, bei paaiškinti savo atsakymą remiantis šaltinio turiniu. Tai buvo lengviausias mokiniams šios egzamino užduoties dalies klausimas. 69,5 proc. mokinių pateikė teisingą atsakymą. Šaltinyje pateikta informacija buvo aiški ir lengvai suprantama. Be to, šaltinis buvo įvardytas ir pateiktas su konkrečia data, todėl mokiniui buvo lengviau atsakyti į šį klausimą.

78 klausimas reikalavo susieti istorinį šaltinį su žiniomis, tačiau mokiniai daugiau turėjo remtis žiniomis. Buvo reikalaujama nurodyti žmonių grupes, kurios turėjo ir kurios neturėjo teisės dalyvauti Atėnų valdyme. Norint teisingai atsakyti į šį klausimą, pakako pagrindinės mokyklos istorijos kurso žinių, nes jau 7 klasės istorijos kurse paaiškinama, kad dalyvauti valstybės valdyme galėjo laisvi vyrai atėniečiai. Šios teisės neturėjo vergai, moterys ir svetimšaliai. Teisingai į šį klausimą atsakė 37,88 proc. mokinių. Tai rodo, kad didelė dalis mokinių nežino pagrindinių istorijos faktų, kurie įeina į pagrindinės mokyklos istorijos kursą.

Taigi vertinant egzamino užduoties 69–78 klausimus pagal sunkumą galima teigti, kad ši užduoties dalis mokiniams buvo sunki (41,57 proc. sunkumo). Daugumą šios dalies klausimų sudarė sunkūs (5 kl.) ir optimalūs (4 kl.) klausimai. Visi klausimai reikalavo žinių iš pagrindinės mokyklos istorijos kurso. Statistika rodo, kad didelė dalis mokinių neturi pagrindinių senovės ir viduramžių istorijos žinių. Sunkiai mokiniams sekėsi aiškinti ir pagrindines istorijos sąvokas. Stebina, kad didelė dalis mokinių negalėjo paaiškinti popiežiaus sąvokos. Dauguma šios užduoties dalies klausimų reikalavo nesudėtingų gebėjimų. Aukštesnio lygio gebėjimų reikalavo tik vienas 75 klausimas. Nors du klausimai buvo ypač nesudėtingi (69, 73 kl.), tačiau didelė dalis mokinių nesugebėjo į juos atsakyti. Be to, reikėtų pabrėžti, kad šioje užduoties dalyje buvo pateikti tik keturi šaltiniai. Visi šaltiniai buvo įvardyti. Tai turėjo padėti mokiniams atskirti istorinius laikotarpius. Statistika liudija, kad daugumos klausimų skiriamoji geba buvo labai gera. Tai rodo, kad ši egzamino užduoties dalis gerai skyrė mokinius pagal jų žinias ir turimus gebėjimus.

III. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Remiantis 2006 m. valstybinio istorijos brandos egzamino statistinės ir kokybinės analizės rezultatais galima padaryti šias išvadas:

1. Egzamino rezultatai parodė, kad mokiniams egzamino užduotis buvo optimali (sunkumas 49,93 proc.). Visos užduoties klausimai pagal sunkumo parametą pasiskirstė taip: labai sunkūs (3 kl.), sunkūs (26 kl.), optimalūs (27 kl.), lengvi (15 kl.) ir labai lengvi (7 kl.).
2. Egzamino užduotis atitiko egzamino tematiką ir egzamino matricą.
3. Pirmosios egzamino dalies maždaug pusė klausimų buvo skirta mokinių žinioms tikrinti, kita pusė – supratimui tikrinti.



4. Pirmosios egzamino dalies klausimai, skirti naujųjų amžių istorijai, buvo sunkiausi.
5. Egzamino užduoties dalis, skirta politiniam šiuolaikinės visuomenės gyvenimui, mokiniams buvo optimali.
6. Antrojoje egzamino dalyje 56 proc. klausimų buvo skirta mokinių gebėjimams tikrinti.
7. Mokiniais lengvesnė buvo antroji egzamino užduoties dalis (sunkumas – 52,2 proc.) nei pirmoji (sunkumas – 48,85 proc.).
8. Dauguma egzamino užduoties II dalies klausimų tikrino nesudėtingus mokinių gebėjimus. Statistika rodo, kad klausimai nesudėtingiems gebėjimams tikrinti prastai diferencijuoja mokinius. Tokio tipo klausimų skiriamoji geba buvo labai prasta.
9. Klausimai, skirti darbui su kontūriniais žemėlapiais, parodė, kad mokiniai prastai gebėjo dirbti su naujųjų laikų Europos žemėlapiu, stokojo pagrindinių žinių iš šio laikotarpio.
10. Dauguma mokinių gebėjo teisingai pažymėti kontūriniame žemėlapyje pagrindines valstybes.
11. Mokiniai, dirbdami su rašytiniais istoriniais šaltiniais, stokojo sudėtingesnių gebėjimų: palyginti šaltinius, apibendrinti istorinius faktus bei daryti išvadas.
12. Sudėtingesni mokiniams buvo klausimai, kurie reikalavo žinių siejimo su gebėjimais.
13. Šių metų istorijos egzamino statistika parodė, kad, kaip ir kiekvienais metais, mokiniai sunkiai paaiškina istorines sąvokas.
14. Dalis mokinių stokojo gebėjimo rišliai ir argumentuotai reikšti mintis.
15. Egzamino statistika parodė, kad daug mokinių neturi pagrindinių istorinių žinių bei elementarių istorinių gebėjimų, kurie įgyjami pagrindinėje mokykloje.

Mokiniam

- Žinoti pagrindinius istorinius faktus, sąvokas ir asmenybes.
- Gerai išmokti istorijos periodizaciją.
- Daugiau dėmesio skirti darbui su kontūriniais žemėlapiais.
- Ugdyti gebėjimą dirbti su skirtingo laikotarpio istoriniais šaltiniais.
- Mokyti argumentuotai atsakyti į klausimus.
- Atidžiai perskaityti užduoties klausimą.
- Pasitikrinti žinias ir gebėjimus, atliekant įvairių metų valstybinių egzaminų užduotis.
- Atlikti testo užduotis, kurios yra pateiktos NEC tinklalapyje.
- Sistemingai mokyti istoriją visus mokslo metus.

Mokytojams

- Akcentuoti istorinių laikotarpių periodizaciją, pagrindinius įvykius, sąvokas, procesus.
- Daugiau dėmesio skirti pamokose darbui su įvairiais vaizdiniais šaltiniais.
- Ugdyti gebėjimus darbui su kontūriniais žemėlapiais ir istoriniais šaltiniais.
- Mokyti išskirti istorinių įvykių priežastis ir jų pasekmes.
- Ugdyti mokinių gebėjimą analizuoti ir vertinti istorinius šaltinius.
- Mokyti argumentuotai atsakyti į klausimus.

Užduočių rengėjams

- Pateikti daugiau klausimų, kurie reikalautų aukštesnio lygio gebėjimų.
- Sumažinti klausimų, skirtų darbui su šaltiniais, skaičių.
- Pateikti įvairesnių klausimų darbui su šaltiniais.
- Kurti klausimus, reikalaujančius išsamesnių atsakymų.

